

● دوری چهاردهم ● آبان ۱۳۸۷
● شماره‌ی بی در بی ۶۸ ● بها ۲۵۰۰ ریال
● www.roshdmag.ir
● ISSN: 1606-9226

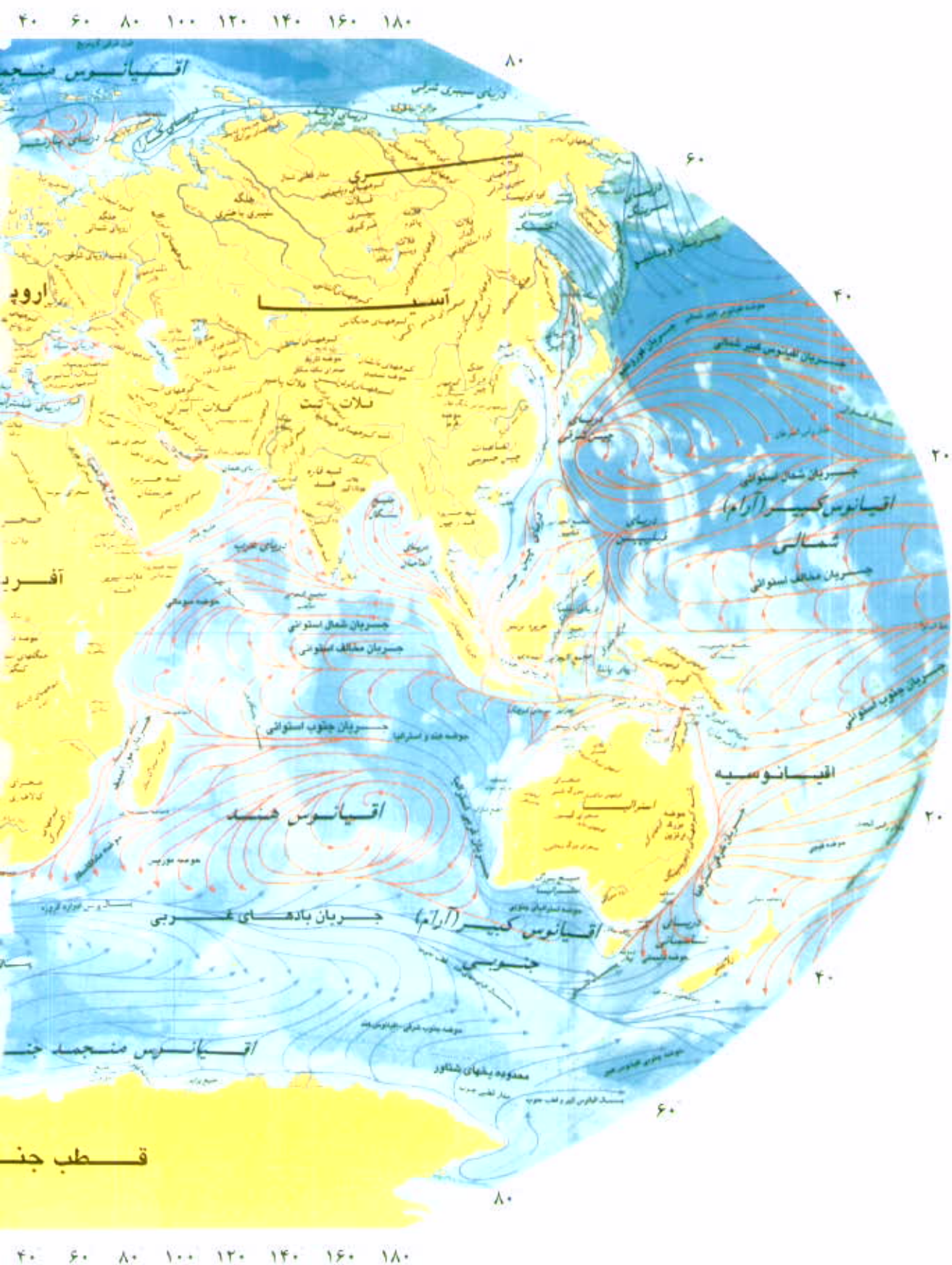
۲

روشن‌نگاه امور فرهنگی

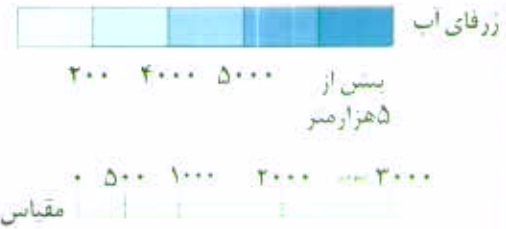
ادبیات، هنر، اندیشه‌های
تاریخ و معارف، فلسفه و علوم انسانی و علوم

حق داریم
کتاب نو، نگاه نو
انگیزش در کلاس درس
باستان شناسان کوچک

نقشه‌ی جریان‌های اقیانوس‌ها

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

● یادداشت سردبیر

● یادگیرنده‌ی مادام‌العمر / ۲

● کوچه‌های آگاهی

● پیدا کردن موضوع / احمد شریفان / ۳

● انگیزش در کلاس درس / علاء نوری / ۶

● بدن انسان / فاطمه محمودیان / ۹

● چه اتفاقاتی در دنیای اطراف ما رخ می‌دهد؟ / مزگان مظهرسودی / ۱۰

● از هم یاد بگیریم

● باستان‌شناسان کوچک / منصوره فروزان / ۱۲

● رویش در کلاس هنر / انسیه صدق / ۱۴

● بازی در حلقه‌های یادگیری / زهره پندی / ۱۶

● گفت‌وگو

● کتاب نو، نگاه نو / انیس خوش‌لهجه / ۱۸

● کوچه‌های بلوغ

● انگیزش: آموزش و یادگیری / ابراهیم اصلانی / ۲۰

● پرونده

● نه افسانه درباره‌ی خلاقیت / مریم فروزان / ۲۳

● خلاقیت / سمیه لیاقت / ۲۵

● فرصت دانایی

● حق داریم؟ / محمدحسن مکارم / ۲۷

● گوناگون

● نگاهی به موزه‌ی جواهرات ملی ایران و بناهای تاریخی کرمانشاه / جواد باباخانی / ۲۸

● فعالیت‌های فوق‌برنامه / بهزاد محمودیان / ۳۱

● روزشمار / معصومه فرهنگدمقدم - لیلا فلاح‌فیروزآبادی / ۳۲

● مرکز تحقیقات / ریحانه جعفری / ۳۵

● با خاطر دوست

● آیا می‌دانید که... / میترا یعقوبیان / ۳۶

● گردش علمی / شاکرم عبدی‌پور / ۳۷

● هفت‌خان رستم / فاطمه محمدرضایی / ۴۰

● دانش‌آموزان و علاقه به مطالعه / فاطمه طاهری / ۴۲

● تقویم در ایران / نسرين پیرولی / ۴۴

● مطالعه‌ی کارآمد / فاطمه صفری کفالق / ۴۶

● نامه‌های رسیده / ۴۸

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش
دفتر انتشارات کمک‌آموزشی

شش‌شنبه
آموزش و پرورش

آموزشی، تعلیمی، اطلاع‌رسانی
برای دبیران، دانش‌جوینان و کارکنان آموزش و پرورش

● دوره‌ی چهاردهم

● آبان ۱۳۸۷

● شماره‌ی پی در پی ۶۸

● ISSN: 1606-9226

● مدیرمسئول: علیرضا حاجیان‌زاده

● اعضای شورای برنامه‌ریزی:

● خسرو داودی (سردبیر)، منصور ملک‌عباسی،

● احمد شریفان و مرتضی گوهری‌پور

● مدیر داخلی: فاطمه محمودیان

● ویراستار: زهره خداجوی

● طراح گرافیک: پریسا سندوسی

● چاپ: شرکت افست (سهامی عام)

● شمارگان: ۲۵۰۰۰

● نشانی پستی مجله:

● تهران - صندوق پستی ۱۶۵۹۵-۱۷۹

● تلفن دفتر مجله: ۸۸۳۴۳۷۵۵

● پیام‌گیر نشریات رشد:

● ۸۸۳۲۰۱۴-۸۸۳۹۲۳۲

● مدیر مسئول: ۱۰۲

● امور مشترکین: ۱۱۴

● نشانی پستی امور مشترکین:

● تهران - صندوق پستی ۱۵۸۷۵/۲۳۳۱

● Email: rahnamayi@roshdmag.ir

شش‌شنبه
آموزش و پرورش

● رشد آموزش راهنمایی تحصیلی، از

● تمامی دبیران محترم و مدیران مدارس

● راهنمایی دعوت به همکاری می‌کند.

● مجله در حکم و اصلاح مقالات آزاد است.

● مقالات رسیده بازگردانده نمی‌شود.

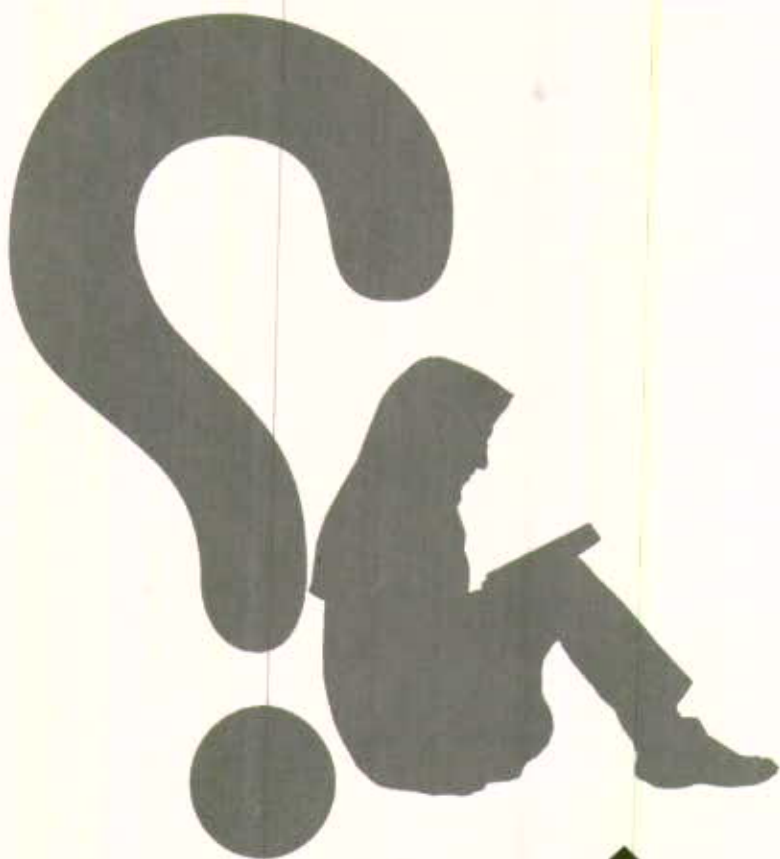
اصطلاح یادگیرنده‌ی مادام‌العمر پس از ارائه‌ی گزارش کمیسیون آموزش و پرورش یونسکو متداول شد. این کمیسیون مأموریت داشت در مورد چالش‌های آموزش و پرورش در قرن بیست و یکم پژوهش کند و قبل از شروع این قرن و آغاز سال ۲۰۰۰ میلادی، ضمن تنظیم گزارش، راهکارهای خود را برای مقابله با این چالش‌ها و پیشبرد و پیشرفت مسائل آموزشی ارائه کند. این گزارش مفصل که پژوهشکنده‌ی تعلیم و تربیت آن را ترجمه و منتشر کرده است، «یادگیری گنج درون» نام دارد.

در این گزارش پیشنهاد شده است که در قرن بیست و یکم نباید یادگیری را هیچ وقت متوقف یا تعطیل کرد. همه همیشه نیاز دارند یاد بگیرند. یادگیری با پایان تحصیل در مدرسه یا دانشگاه تمام نمی‌شود. هر کس در هر موقعیتی که هست باید یادگیرنده باشد. معلم‌ها هم نیاز دارند یاد بگیرند. چه کسی مهم‌تر از معلم‌ها؟ آن‌ها قرار است دانش‌آموزان خود را برای زندگی در قرن بیست و یکم آماده بکنند. از آن‌ها یادگیرنده‌ی مادام‌العمر بسازند و تحویل جامعه بدهند. همان‌طور که در شماره‌ی قبل اشاره کردم، شرط موفقیت این است که ابتدا معلم‌ها خود یادگیرنده‌ی مادام‌العمر شوند. یک یادگیرنده‌ی مادام‌العمر ابتدا باید نگرش و بینش درستی نسبت به این مسئله داشته باشد؛ سپس راه کسب علم و یادگیری را براساس دانش پایه‌ی خود بیاموزد.

وقتی یادداشت سردبیر شماره‌ی قبل را نوشتم، چند سایت دانشگاه‌های معتبر را، که در زمینه‌ی آموزش و یادگیری فعالیت می‌کنند، جست‌وجو کردم. جالب بود که طی این مدت (پس از انتشار گزارش یادگیری گنج درون؛ یعنی سال ۲۰۰۰) این دانشگاه‌ها یک گروه آموزشی با عنوان یادگیری مادام‌العمر تأسیس و دروس و رشته‌هایی که به صورت تفصیلی و تخصصی به این بحث می‌پردازند، دایر کرده‌اند. در حال حاضر دانشجویان زیادی در این رشته تحصیل می‌کنند و خلاصه این که، این موضوع بسیار جدی گرفته شده است. با خود فکر کردم: چرا در این مدت ما فقط در مورد ضرورت و اهمیت آن صحبت کرده‌ایم و دیگران این گونه وارد پژوهش، کار و عمل شده‌اند؟ ما هنوز باید به ترویج این فکر و اندیشه بپردازیم، در حالی که دیگران آن را به مرحله‌ی عمل رسانده‌اند. شاید این خود نشانه‌ای باشد از این که ما یادگیرنده‌ی مادام‌العمر نیستیم. شاید سازمان‌های آموزشی ما به سازمان یادگیرنده تبدیل نشده‌اند و چندین شاید دیگر. راستی چه باید کرد؟ از کجا باید شروع کرد؟ مسئول سازمان‌دهی این موضوع کیست؟ وظیفه‌ی مدارس و معلم‌ها چیست؟ آیا وزارت علوم هم مسئولیتی دارد؟ وزارت آموزش و پرورش از کجا باید شروع کند؟ و چندین سؤال دیگر.

سردبیر

یادگیرنده‌ی مادام‌العمر

نویسنده: بورلی آن چاین

ترجمه: احمد شریفان

چگونه مقاله‌ی علمی پژوهشی تهیه کنیم؟

پیدا کردن موضوع

کلیدواژه‌ها: مقاله‌ی علمی پژوهشی، پیدا کردن موضوع، موضوع مناسب برای پژوهش

بنویسید. «شما نباید انتظار داشته باشید که همه چیز را درباره‌ی زندگی جانوران بنویسید. بلکه، معلم از شما انتظار دارد آن چه را که تا کنون درباره‌ی زندگی جانوران یاد گرفته‌اید با تمرکز بر بخشی از آن، به صورت مقاله‌ی علمی پژوهشی ارائه کنید.

اگرچه انتخاب موضوع توسط شما زمان و کار زیادی را - در مقایسه با این که معلم موضوع را تعیین کند - به خود اختصاص می‌دهد؛ اما، این حسن را دارد: موضوعی را که شما انتخاب می‌کنید، مورد علاقه‌تان بوده و از کار کردن در مورد آن لذت خواهید برد. برای غلبه بر نگرانی حاصل از این که چیزی درباره‌ی موضوع انتخابی نمی‌دانید؛ این طور فکر کنید که تمام مطالب موجود را در اختیار دارید.

نوشتن مقاله‌ی علمی پژوهشی، کاری بزرگ و شگرف است. با این حال، به آسانی می‌توانید از عهده‌ی آن برآید؛ به شرطی که فرایند تهیه‌ی آن را به مراحل کوچک تقسیم کنید. اولین مرحله‌ی تهیه‌ی مقاله‌ی علمی پژوهشی، جواب دادن به این پرسش است که «موضوع مقاله درباره‌ی چیست؟»

اگر معلم موضوعی را برایتان انتخاب کرد، اولین مرحله‌ی تهیه‌ی مقاله‌ی علمی پژوهشی انجام شده است. اما، بسیاری از معلمان این کار را نمی‌کنند - یا حداقل قسمتی از آن را انجام نمی‌دهند - و آن را به عهده‌ی شما می‌گذارند. امکان دارد معلم تکلیفی را به شما محول کند، به این صورت که «مقاله‌ی علمی پژوهشی را درباره‌ی موضوعی که دوست دارید، تهیه کنید؛ با این که زمینه‌ی کلی را مطرح کرده ولی انتخاب موضوع خاص در این زمینه را به عهده‌ی شما گذارده است.» مانند: «مقاله‌ی علمی پژوهشی درباره‌ی زندگی جانوران

چه موضوعی برای تهیه‌ی مقاله‌ی علمی پژوهشی مناسب است؟
انتخاب موضوع برای تهیه‌ی مقاله‌ی علمی

همواره به یاد داشته باشید اولین موضوعی که به ذهن دانش آموزان می‌رسد برای تهیه‌ی مقاله‌ی علمی پژوهشی مناسب نیست. زیرا امکان دارد که انجام آن برایشان دشوار یا غیرممکن باشد

پژوهشی. بیش از آن‌چه که شما تصور می‌کنید. اهمیت دارد. به ویژه هنگامی که معلم‌تان انتخاب موضوع را به عهده‌ی شما نگذارد. اما با استفاده از روش‌های زیر، به راحتی می‌توانید موضوع مناسبی را برای تهیه‌ی مقاله‌ی علمی پژوهشی انتخاب کنید.

به چه موضوع‌هایی علاقه دارید؟

بعضی از دانش‌آموزان فکر می‌کنند که آسان‌ترین راه برای انتخاب موضوع، موضوعی است که ابتدا به ذهنتان می‌رسد و فکر می‌کنند که انجام آن آسان است. باید به یاد داشته باشیم انتخاب چنین موضوعی، نتیجه‌ی معکوسی به همراه دارد؟ زیرا، اگر به آن موضوع علاقه نداشته باشید، باعث سختی و دشواری در تهیه‌ی مقاله‌ی علمی پژوهشی می‌شود. باید به این نکته توجه داشته باشید که قرار است شما روزها و شاید هفته‌ها وقت مفید خود را برای تهیه‌ی مقاله‌ی علمی پژوهشی صرف کنید. در این صورت اگر بعد از چند روز تفکر، مطالعه و یادداشت‌برداری درباره‌ی موضوعی که انتخاب کرده‌اید متوجه شوید که به آن موضوع علاقه ندارید و انجام آن برایتان دشوار است، چه قدر تأسف خواهید خورد که چرا آن موضوع را برای تهیه‌ی مقاله‌ی علمی پژوهشی انتخاب کرده‌اید.

بنابراین، اگر موضوع انتخابی علاقه‌ی شما را جلب نکند، چه کار خواهید کرد؟ اولین کار این است که با معلمان درباره‌ی نوشتن مقاله‌ی علمی پژوهشی در زمینه‌ی مشابه یا موضوع‌های مورد علاقه‌تان مشورت کنید. برای مشورت با معلم، ابتدا موضوع مورد علاقه‌ی خود را روی کاغذ بنویسید. سپس، در صورت مساعدت بودن نظر معلم در مورد موضوع جدید، فعالیت خود را در زمینه‌ی تهیه‌ی مقاله‌ی علمی پژوهشی ادامه دهید (قبل از ارائه‌ی موضوع جدید به معلم، مطمئن شوید که به آن موضوع علاقه‌ی کافی دارید). در صورتی که معلمان موضوع پیشنهادی شما را تأیید نکرد، حتماً دلیلی منطقی دارد. بنابراین، باید به دنبال این نکته باشید که چرا معلم شما موضوع پیشنهادی را پذیرفته است:

بسیاری از دانش‌آموزان بعد از مطالعه درباره‌ی موضوع تهیه‌ی مقاله‌ی علمی پژوهشی و در طی فرایند انجام آن، از این‌که علاقه‌شان به آن موضوع بیش‌تر شده است شگفت‌زده می‌شوند. اگر موضوعی مدنظر شما

قرار گرفته است، درباره‌ی آن با افرادی که سابقه‌ی فعالیت در آن زمینه را دارند، مشورت کنید تا علاقه و انگیزه‌ی شما نیز برای تهیه‌ی مقاله‌ی علمی پژوهشی درباره‌ی آن موضوع بیش‌تر شود. از سوی دیگر، ضرورت دارد در این زمینه اندیشه کنید که چه کارهای دیگری می‌توانید انجام دهید تا موضوع انتخابی را از دیگران سرجدا کنید. نظر پرسد. هرچه بیش‌تر در این باره اندیشه و عمل کنید، علاقه‌ی شما به تهیه‌ی مقاله‌ی علمی پژوهشی در زمینه‌ی موضوع مورد نظر افزایش خواهد یافت.

چه کارهایی می‌توانید انجام دهید؟

بعضی از موضوع‌ها به دلیل کلی بودن برای تهیه‌ی مقاله‌ی علمی پژوهشی مناسب نیستند. زندگی جانوران نمونه‌ای از این گونه موضوع‌هاست. آن‌کس که پژوهشگران، مقاله‌های متعددی درباره‌ی موضوع فوق نوشته‌اند. اما هر یک از آنان به تنهایی نتوانسته‌اند به طور جامع درباره‌ی تعداد گونه‌ها، زندگی جانوران، مطالعه و نتیجه‌ی آن را در قالب یک مقاله‌ی علمی پژوهشی ارائه کنند. به جای آن، پژوهشگران می‌توانند بر روی جنبه‌ی خاصی، مثلاً تنوع و نحوه‌ی شکار کردن جانوران، تمرکز کنید و به مطالعه در آن زمینه بپردازند.

نمونه‌ی دیگری از موضوع‌های کلی مطالعه درباره‌ی گیاهان است. مطالعه درباره‌ی گیاهان گیاه‌شناسی نیز در نوع خود، شبیه‌ای کلی از علوم است. شخصی که تصمیم گرفته درباره‌ی گیاه‌شناسی مقاله‌ی علمی پژوهشی بنویسد، ابتدا باید یک شاخه از گیاه‌شناسی (مانند گیاهان گوشت‌خوار یا گیاهان سم‌دسیر) را انتخاب کند و سپس درباره‌ی آن به پژوهش و نگارش بپردازد. مطالعه‌ی این مقاله به شما کمک خواهد کرد تا توانایی و مهارت محدود کردن موضوع برای تهیه‌ی مقاله‌ی علمی پژوهشی مورد علاقه را یاد بگیرید. انتخاب موضوع جزئی و محدود برای تهیه‌ی مقاله‌ی علمی پژوهشی، کاری دشوار است. به طوری که مطالعه درباره‌ی بعضی از موضوع‌های جزئی نیز در عمل سخت و دشوارتر از آن چیزی است که در ابتدا به نظر می‌رسد. به یاد داشته باشید که بعضی از موضوع‌های جزئی نیز می‌توانند محدودتر شوند (برای مثال، مطالعه درباره‌ی نوعی از حشرات یا نوعی گیاه کاکتوس به نام «کاکتی» درباره‌ی ویژگی‌های

انتخاب موضوع توسط دانش آموزان این حُسن را دارد که مورد علاقه‌ی آنان بوده و از فعالیت در آن زمینه لذت خواهند برد

پژوهشی‌تان به اطلاعات کافی دست یابید. نشانه‌ی مهم دیگری که می‌تواند به شما کمک کند، مراجعه به منابع معرفی شده در انتهای هر مقاله است. سپس فهرست منابع موجود را، از این نظر که شامل اطلاعات مفیدی هستند، مطالعه کنید.

در مرحله‌ی بعد، فهرست کتاب‌های کتاب‌خانه‌ی مدرسه یا محل زندگی‌تان را جست‌وجو کنید و حداقل سه کتاب مرتبط با موضوع مورد نظرتان را روزنامه‌وار مطالعه کنید. علاوه بر این با مراجعه به فهرست منابع آخر هر کتاب، می‌توانید به منابع جدیدتر دست یابید (حتی برای این کار می‌توانید از راهنمایی و مشورت کتاب‌دار مرجع نیز بهره‌مند شوید).

هنگام مطالعه‌ی روزنامه‌وار کتاب‌ها، ضرورت ندارد کل محتوای کتاب‌ها را به دقت مطالعه کنید؛ بلکه در این مرحله کافی است که به این پرسش جواب دهید: «آیا محتوای کتاب‌ها برای تهیه‌ی مقاله‌ی علمی پژوهشی در زمینه‌ی موضوع مورد نظرتان سودمند است یا خیر؟» به این منظور، ابتدا فهرست مطالب هر کتاب و بعد از آن به‌طور تصادفی برخی از صفحه‌های (ابتدایی، میانی و پایانی) آن‌ها را مطالعه کنید. به این ترتیب، می‌توانید درباره‌ی مفید بودن هر کتابی برای تهیه‌ی مقاله‌ی علمی پژوهشی‌تان قضاوت کنید.

از اینترنت نیز می‌توانید برای جست‌وجوی منابع مرتبط با موضوع مورد نظرتان استفاده کنید. به این منظور، با تهیه‌ی کلیدواژه‌های مناسب و جست‌وجو درباره‌ی هر یک از آن‌ها می‌توانید به سایت‌های بسیاری دست یابید. بعد از پیدا کردن سایت‌ها، توضیح مربوط به هر سایت را مطالعه و در صورت مرتبط و معتبر بودن مطالب سایت، به جست‌وجو و مطالعه‌ی محتوای آن اقدام کنید.

در صورتی که محتوای کتاب و وب‌سایت‌ها دشوار یا خیلی فنی نوشته شده‌اند؛ یا اطلاعات کافی درباره‌ی موضوع مورد نظرتان را شامل نمی‌شوند، نشانه‌ی این است که احتمالاً موضوع انتخابی برای تهیه‌ی مقاله‌ی علمی پژوهشی مناسب نبوده است. بنابراین، دوباره به مرحله‌ی قبلی یعنی انتخاب موضوع مناسب برگردید و مرحله‌ی را که شرح آن از نظر گذشت، برای پیدا کردن موضوع جدید طی کنید.

گیاه کاکتوس «ساگوارد». اگر بخواهید درباره‌ی موضوع‌های فوق مقاله‌ی علمی پژوهشی تهیه کنید، نمی‌توانید بیش‌تر از یک صفحه مطلب بنویسید؛ زیرا این موضوع‌ها بسیار جزئی و محدود شده‌اند. بنابراین، انتخاب و پرداختن به موضوعی که بسیار جزئی یا محدود است، دشوار خواهد بود؛ اما انجام آن ارزشمند است.

چگونه می‌توانید اطلاعات لازم را درباره‌ی موضوع پیدا کنید؟

فرض کنید موضوعی را که به نظرتان برای تهیه‌ی مقاله‌ی علمی پژوهشی مناسب است، پیدا کرده‌اید؛ به‌طوری که موضوع موردنظر خیلی کلی یا جزئی (محدود) نیست. قبل از این که بگویید: «این همان موضوع مناسب و دلخواه من است»، از خودتان پرسید: «آیا می‌توانم راجع به این موضوع، اطلاعات کافی و لازم را پیدا کنم؟» برای مثال، امکان دارد در هفته‌ی گذشته مطلبی علمی را درباره‌ی سیاره‌ی مریخ در یکی از روزنامه‌ها خوانده باشید و محتوای آن شما را مجذوب کرده باشد. حتی اگر مقاله‌ی مذکور کامل باشد، باز هم نیاز دارید که گزارش‌های بیش‌تری را که متخصصان نوشته‌اند مطالعه کنید.

در مرحله‌ی بعد، موضوعی را باید انتخاب کنید که تاکنون درباره‌ی آن مطالب کمی نوشته شده یا افراد کمی به پژوهش در مورد آن موضوع پرداخته‌اند. برای مثال، اگر علاقه‌مند شده‌اید مطلبی را درباره‌ی جدیدترین اختراع بنویسید؛ مطمئن باشید که در تهیه‌ی مقاله‌ی علمی پژوهشی مربوط به آن با مشکل مواجه خواهید شد. زیرا، مطالب کمی درباره‌ی آن وجود دارد. در نتیجه، باید زحمت بیش‌تری را برای پیدا کردن مطالب مرتبط به آن موضوع متحمل شوید.

چگونه می‌توان فهمید که اطلاعات کافی درباره‌ی موضوع مورد نظرمان وجود دارد؟ طرح این پرسش، آسان‌تری ورود شما به پژوهش است. کار خود را با دایرة‌المعارف جامعی، که می‌توانید در کتاب‌خانه‌ی شخصی، محلی یا اینترنت به آن دسترسی داشته باشید، شروع کنید. با مراجعه به دایرة‌المعارف متوجه خواهید شد که به اندازه‌ی کافی درباره‌ی موضوع مورد نظرتان مطلب نوشته شده است. در این صورت، با مطالعه‌ی مطالب دایرة‌المعارف می‌توانید در زمینه موضوع

منبع

● chin, Beverly Ann. How to Write a Creat Research Paper. USA, New Jersey: John wiley & sons.

سلام!

مهم نیست چه درسی را تدریس می‌کنید، ادبیات فارسی، زبان انگلیسی، علوم تجربی، ریاضیات، مطالعات اجتماعی یا هر درس دیگر! حتماً دانش و اطلاعات لازم در ارتباط با موضوع تدریس خود را دارید؛ اما این مقدار کافی نیست. تدریس یک فرایند ارتباطی است که لازم است سه مؤلفه‌ی در هم تنیده‌ی صمیمت، مراقبت برای رشد و آزادی در آن وجود داشته باشد تا برانگیزاننده باشد. قدرت برانگیختن هر یک از ما معلمان چه قدر است؟!

انگیزش در کلاس درس

■ آغاز

در شماره‌ی گذشته بر جنبه‌ی عمومی انگیزش تمرکز داشتیم. اینک اصول انگیزشی را در فرایند آموزش مورد ارزیابی قرار می‌دهیم.

تقریباً هر کاری که در کلاس انجام می‌دهیم از جمله شیوه‌ی تدریس، نوع تمرین‌ها و تکالیف مورد استفاده، شیوه‌ی تعامل با فراگیرندگان، شیوه‌های ارزش‌یابی، شیوه انگیزشی بر فراگیرندگان دارد. با مطالعه و آگاهی از اصول انگیزشی در بهتر از یک رفتار برانگیزاننده پیدا می‌کنیم. واقعیت این است در نگاه اول شاید همه‌ی آن‌چه در این دو شماره پیش رو داشته‌اید تنها نظریه‌هایی شبیه و غیر قابل اجرا به‌شمار آید؛ اما کمی فکرمان را عوض کنیم می‌توانیم این احساس را داشته باشیم که رعایت پاره‌ای از این موارد توان و برنده‌ی ویژه‌ای برای شما خواهد بود. کافی است تصمیم بگیریم، این احساس مثبت باعث رفتار برانگیزاننده خواهد شد. رفتاری که نتیجه‌ی مثبت آن افکار مثبت ما را تأیید خواهد کرد. (چرخه‌ی افکار)

■ روش کار

۱. درست مثل شماره‌ی گذشته، یک معادله داریم؛ هر یک از عبارت‌های سیاهه‌ی ارزش‌یابی را بچوبید؛ هر عبارت به یکی از عوامل مهم ایجاد انگیزه در فرایند یاددهی - یادگیری اشاره دارد.

۲. در مورد رفتار خود در کلاس درس بر اساس این عامل

فصاحت کنید. اگر در مجموع، فعالیت‌های آموزشی شما رعایت این ملاک، بسیار متهود است، در متون آموزشی برای خود ۲ امتیاز در نظر بگیرید و اگر مصداق‌های این ملاک در مجموعه تمهیدات و فعالیت‌های آموزشی شما وجود ندارد، فراوانی بسیار کمی دارد و نمره به شما می‌دهد. به این خود صفر (۰) امتیاز در نظر بگیرید.

۳. حالا امتیازهای خود را جمع کنید. نمره‌ای که از ۲۰ به دست می‌آورید، مقدار فعالیت‌های برانگیزاننده‌ی شما را در کلاس درس نشان می‌دهد. اگر نمره‌ی شما از ۲۰ خیلی پایین‌تر باشد، باز هم جای نگرانی نیست؛ تجربه و تحقیق عملی که هفت نمره می‌توان به فعالیت‌های برانگیزاننده‌ای که کمتر توجه داشته‌ایم، بیش‌تر به‌درازم. ما باید معلمانی برانگیزاننده باشیم!

■ چند توضیح کوتاه

عبارت ۱، تدوین اهداف توسط فراگیرندگان، نیازمندی رویکردی برای تدریس که فراگیرندگان را، تشویق به انتخاب کند، مستلزم گذر از مراحلی است که کلاس درس مبتنی است. البته اجرای این راهبرد، به راحتی بیان آن نیست؛ اما معلم برانگیزاننده با توجه به زیر و بم برنامه‌ی درسی، تلاش می‌کند تا علائق فراگیرندگان را در این اعمال کند.

عبارت ۲، انتظار معلم. رفتار معلم به شکل گریز از آف فعالیت در دانش‌آموز کمک می‌کند. معلم معمولاً دانش‌آموز ضعیف انتظار کمتری دارد، فرصت کمتری برای بحث کردن،

شیوه‌ی تدریس، نوع تمرین‌ها و تکالیف مورد استفاده، شیوه‌ی تعامل با فراگیرندگان، شیوه‌های ارزش‌یابی، اثر انگیزشی بر فراگیرندگان دارد

پاسخ دادن و انجام کارها به او می‌دهد. در حالی که بهتر است با شناخت دقیق هر یک از فراگیرندگان و تأکید بر توانایی آن‌ها از ایشان خواسته شود، تا حداکثر تلاش خود را برای دست‌یابی به هدف آموزشی انجام دهند.

فراگیرندگان موفقیت‌ها و شکست‌های خود را به عواملی هم‌چون توانایی و ناتوانی، تلاش یا کاهلی، آسانی یا دشواری تکلیف، شانس و اقبال نسبت می‌دهند. لازم است معلم بر انگیزاننده، فراگیرندگان را باری دهد تا موفقیت و شکست خود را به عوامل درونی و قابل کنترل توسط خود نسبت دهند و باور کنند که می‌توانند موفقیت‌ها را تغییر دهند.

عبارت ۳، برنامه‌های انتخابی: وجود برنامه و تکالیفی که فراگیرندگان بتوانند با توجه به علایق خود، یکی از آن‌ها را انتخاب کنند، ادراک کنترل را در آن‌ها بالا می‌برد و موجب ایجاد انگیزه می‌شود. در ابتدای سال تحصیلی می‌توان با برنامه‌های غیرانتخابی آغاز کرد و سپس در پایان ماه اول، دانش‌آموزان کوشا را مشخص و برنامه‌های انتخابی را به آن‌ها معرفی کرد. سپس در دوره‌های کوتاه (به‌طور مثال دو یا سه هفته) پیشرفت‌هایی دانش‌آموزان را ارزیابی کرد تا گروه‌های جدیدی به جمع فراگیرندگانی که از برنامه‌های انتخابی استفاده می‌کنند، اضافه شود.

برنامه‌های انتخابی فعالیت‌های متنوعی هستند که بر اساس نوع علایق معلم به آن‌ها پیشنهاد می‌شود. به‌طور مثال به جای نوشتن یک تکلیف می‌توان از فراگیرنده خواست مقاله‌ای بخواند

یا جدولی تهیه کند (حل کند)، فیلمی رایبند، به مشاهده طبیعت بپردازد و... برای تهیه‌ی برنامه‌های متنوع می‌توان زمینه‌های هوش‌های چندگانه‌ای را که گاردنر معرفی می‌کند، مورد توجه قرار داد.

عبارت ۶، پرورش مهارت‌ها: آموزش‌های متداول مبتنی بر توضیح درس توسط معلم است که به دنبال آن دانش‌آموز باید مطالب درسی را با خواندن کتاب یا سؤال و جواب‌های تعیین شده به حافظه بسپارد. این نوع آموزش‌ها، که از آن به مدل انتقالی یا حافظه‌ای تعبیر می‌شود، نمی‌توانند بر انگیزاننده باشند. آموختن اطلاعات و واقعیت‌ها هر چند ممکن است لازم به نظر برسد، اما افرادی می‌توانند آن‌ها را از تماشای فیلم‌های تلویزیونی، خواندن روزنامه، مجله‌ها و... به دست آورند. معلم در مدل انتقالی، اطلاعات را مستقیم به دانش‌آموزان منتقل می‌کند؛ اما در الگوهای فعال، فراگیرندگان با مهارت‌های یادگیری پرورش داده شده (مشاهده، جمع‌آوری اطلاعات، تفسیر یافته‌ها،...) خود در آموختن آن‌چه لازم است، دخالت دارند و عنصری فعال در یادگیری هستند.

انتقال اطلاعات برای افزایش کفایت فراگیرندگان و ایجاد انگیزه چندان سودمند نیست. معلمانی که خواهان کامیابی فراگیرندگان هستند، می‌باید چگونگی انتخاب و به‌کارگیری مهارت‌های مؤثر را در آن‌ها پرورش دهند.

عبارت ۷، ادراک کفایت و کنترل: این دو عامل مهم‌ترین شرط برای ایجاد انگیزه‌ی درونی به شمار می‌آیند. کنترل به عنوان فرصتی برای انتخاب و تصمیم‌گیری است یعنی افراد در موقعیت خاص، خود را با کفایت می‌یابند و قادر به کنترل بر آن موقعیت هم هستند. معلم برای افزایش انگیزش درونی دانش‌آموز لازم است فرایند آموزشی را برای فرصت کنترل فراگیرندگان بر امور مختلف آماده کند و از توانایی فراگیرندگان در اجرای فعالیت‌های موردنظر اطمینان یابد.

■ معرفی کتاب

سیاهه‌ی ارزش‌یابی این شماره و بخشی از مطالب آن، برگرفته از محتوای کتاب «انگیزش در کلاس درس» است. این کتاب را خانم «چریل ال اسپالدینگ» تألیف و محمدرضا نائینیان و اسماعیل بیابانگرد آن را ترجمه کرده‌اند، انتشارات مدرسه، در تابستان ۱۳۷۷ آن را چاپ و منتشر کرده است. چریل ال دکترای تخصصی خود را از دانشگاه استنفورد اخذ کرده و پروژه‌ی تحقیقاتی او، مطالعه‌ی انگیزش در دانش‌آموزان دبیرستانی است. این کتاب در چهارده فصل برنامه‌ها و راهکارهای مختلفی را برای پرورش انگیزش درونی فراگیرندگان ارائه می‌دهد.

زیرنویس

* Howard Gardner

منبع

■ اسپالدینگ، چریل ال. انگیزش در کلاس درس، محمدرضا نائینیان و اسماعیل بیابانگرد، چاپ اول، تهران: مدرسه، چاپ پنجم ۱۳۸۴.

سباهه‌ی ارزش‌یابی میزان برانگیزاننده بودن فرایند آموزشی در کلاس

ردیف	ملاک	امتیاز از ۲
۱	فرصت‌هایی برای تدوین اهداف یادگیری معنادار برای فراگیرندگان ایجاد می‌کنم.	۲
۲	با انعطاف‌پذیری کامل انتظار دارم که همه فراگیرندگان در دست‌یابی به هدف‌های یادگیری توفیق داشته باشند.	۲
۳	فرصت‌هایی برای انتخاب نوع فعالیت‌های یادگیری توسط خود فراگیرندگان تدارک می‌بینم.	۲
۴	فعالیت‌های دشوار و آسان یادگیری را به‌طور متوازن طراحی می‌کنم و در هر صورت برای جذابیت آن‌ها می‌اندیشم.	۲
۵	اهداف و فعالیت‌های دشوار یادگیری را به اجزای کوچک‌تر و عملی‌تر تقسیم می‌کنم.	۲
۶	در کلاس من، فراگیرنده عضو فعالی در امر یادگیری است. و به جای یادگیری‌های انتقالی و حفظی به پرورش مهارت‌های یادگیری توجه دارم.	۲
۷	فراگیرندگان در کلاس فعالیت‌هایی را انجام می‌دهند که نسبت به آن توانایی و شایستگی لازم را کسب کرده‌اند (ادراک کفایت) و آن‌ها را به شکل دلخواه انجام می‌دهند (ادراک کنترل).	۲
۸	روش‌هایی را به کار می‌گیرم تا فراگیرنده باور کند که نتیجه‌ی کارش متناسب با خودش ارزیابی می‌شود.	۲
۹	به گسترش توانایی فراگیرنده، برای انتخاب پاداش مناسب اقدام می‌کنم.	۲
۱۰	تشویق و حمایت‌های کلاسی در جهت حفظ استقلال فردی فراگیرنده و افزایش ادراک خودمختاری آنان است.	۲
جمع امتیاز		

بدن انسان

نمونه‌ای از طرح درس
برای استفاده در کلاس درس

موضوع درس: بدن انسان*
طرح درس از: آماندا
عنوان درس: علوم تجربی
پایه تحصیلی: اول تا سوم
راهنمایی تحصیلی

هنگامی که

مطالعه‌ی بدن انسان را در کلاس

درس شروع می‌کنید، روی کارت‌های مقوایی نام و

تصویر دستگاه‌های مختلف بدن انسان؛ مانند دستگاه عصبی،

تنفسی یا دستگاه گوارش را بنویسید.

سپس دانش‌آموزان کلاس را به گروه‌های سه، چهار یا پنج نفره تقسیم کنید.

یک دستگاه از بدن انسان را به عنوان تکلیف درسی به هر گروه واگذار کنید تا

اعضای گروه از طریق جست‌وجو، اطلاعاتی را درباره‌ی آن

دستگاه جمع‌آوری کنند و اطلاعات به دست آمده را به سایر

گروه‌ها، آموزش دهند.

فهرستی از عملکرد هر یک از دستگاه‌ها را تهیه کنید. سپس

به دانش‌آموزان هر گروه، یک الی دو هفته برای تحقیق و

آماده‌کردن موضوعی طنزآمیز، شعرگونه یا ارائه‌ی گزارش

مکتوب در مورد عملکرد آن دستگاه فرصت دهید. بعد از تهیه‌ی

گزارش و... مطالب آنان را در اختیار سایر دانش‌آموزان قرار دهید.

اجرای این نوع آموزش «بدن انسان» باعث لذت بخش

شدن فرایند آموزش برای شما و دانش‌آموزانتان می‌شود.

ارزش‌یابی

ن:

دانش‌آموزان هر گروه باید به فعالیت‌ها و

گزارش‌های تهیه‌شده‌ی اعضای گروه خود و سایر

گروه‌ها نمره بدهند تا میزان مشارکت اعضای

گروه و ارزش فعالیت‌های سایر گروه‌ها مشخص

شود. باید توجه داشته باشید که نباید

نمرات داده‌شده را اعلام کنید. زیرا

اعلام نمره‌های داده‌شده باعث سوگیری

سایر دانش‌آموزان در دادن رتبه یا نمره

می‌شود و این امر منجر به قضاوت

نادرست آن‌ها در رابطه با

فعالیت‌های یادگیری

اعضای گروه و سایر

گروه‌ها می‌شود.

ترجمه: فاطمه محمودیان

<http://www.lessonplanspage.com/printables/PSscienceOHumanBodyResearchIdeas68.htm>

زیرنویس

* از خانم شه‌احمدی، دبیر شهرستان فریدن که متن اصلی به زبان انگلیسی را در اختیار محله گذاشتند، تشکر و قدردانی می‌کنیم.

چه اتفاقاتی در دنیای اطراف ما رخ می دهد

نمونه ای از طرح درس برای استفاده در کلاس های درس علوم اجتماعی

نویسنده: میشل هافمن*

ترجمه و اقتباس: مژگان مظهرسرمدی

کلیدواژه‌ها: طرح درس، ارتباط میان آموخته‌ها با زندگی، یادگیری معنی‌دار

پایه تحصیلی: پایه‌ی اول تا سوم راهنمایی تحصیلی
زمان لازم برای آموزش: ۴۰ دقیقه

اهداف آموزشی

دانش آموزان:

- با مجلات و روزنامه‌هایی که در سطح شهر و کشورشان منتشر می‌شود، آشنا خواهند شد؛
- با رویدادهایی که در شهر، کشور و دنیا رخ می‌دهد آشنا خواهند شد؛
- یاد خواهند گرفت که چگونه مطالب را خلاصه کنند؛
- محل‌ها و مکان‌های مورد نظرشان را بر روی نقشه مشخص کنند؛ و مقیاس و اعداد ثبت شده بر روی نقشه‌های جغرافیایی را بخوانند؛ و فواصل را اندازه‌گیری کنند؛
- توانایی‌شان را در تحلیل پدیده‌های مرتبط با رویدادهایی که مطالعه کرده‌اند، ارتقا دهند.

مواد آموزشی

- تعدادی از مجلات و روزنامه‌های منتشر شده در سطح شهر و کشور؛
- خط کش؛
- نقشه‌های جغرافیایی شهر، استان، کشور و جهان؛
- نشانگر؛
- در صورت امکان رایانه‌ی متصل به اینترنت.

روش آموزش

ابتدا بعد از وارد شدن به کلاس درس از نماینده‌ی کلاس بخواهید که به کتاب‌خانه‌ی مدرسه برود و تعدادی روزنامه و مجله‌ی روز از کتاب‌دار بگیرد و به کلاس درس بیاورد. سپس از دانش‌آموزان بخواهید مجلات و روزنامه‌ها را مرور و مقاله یا مقالات مورد علاقه‌ی خود را انتخاب کنند. بعد از آن که دانش‌آموزان مقاله‌ها را انتخاب کردند، فراوانی مقالات انتخاب شده را تعیین کنید به‌طوری‌که مشخص شود مقالات مورد نظر را چند نفر از دانش‌آموزان انتخاب کرده‌اند. در صورت نیاز می‌توانید دانش‌آموزان را برای پیدا کردن مقاله‌های مرتبط با اتفاقات روزمره راهنمایی کنید.

از یکی از دانش‌آموزان بخواهید که عنوان مقاله‌های انتخاب شده‌ی هم کلاسی‌هایش را به‌طور خلاصه بر روی

تخته‌ی کلاس بنویسد. در ادامه به دانش‌آموزان فرصت بدهید تا:

- مقالات انتخابی خود را به دقت مطالعه کنند؛
- خلاصه‌ای از هر مقاله‌ی انتخابی تهیه کنند؛
- رویداد اتفاق افتاده را بر روی نقشه مشخص و به کمک مقیاس نقشه و فاصله‌ی آن را تا محل زندگی‌شان تعیین کنند؛
- واقعه‌ی مورد نظر را همراه با خلاصه‌ای از شرح واقعه و محل وقوع آن، برای کلاس بیان کنند؛
- بعد از ارائه‌ی خلاصه‌ای از رویداد از دانش‌آموزان بخواهید به پرسش‌های مطرح شده از سوی دیگر دانش‌آموزان درباره‌ی مقاله‌ها پاسخ دهند.
- می‌توانید برای تعمیق یادگیری دانش‌آموزان و کمک به آنان در کاربرد آموخته‌هایشان در ارتباط با تحلیل رویدادها، از آنان بخواهید تا رابطه‌ی بین اتفاقات به وقوع پیوسته را با ویژگی‌های فرهنگی محل وقوع مشخص کنند. علاوه بر این آن‌ها را تشویق کنید روزنامه‌ی دیواری از خلاصه‌ی مقالات خوانده‌شده و پرسش‌های مرتبط به آن‌ها تهیه کنند. این امر می‌تواند مهارت‌های اجتماعی آنان را افزایش دهد.

سنجش و ارزش‌یابی

برای ارزش‌یابی فعالیت دانش‌آموزان در جهت آگاهی از تحقق انتظارات آموزشی درس می‌توانید فعالیت‌های آنان را در زمینه‌های زیر بسنجید:

- میزان مشارکت در انجام فعالیت‌های فردی و گروهی؛
- خلاصه کردن مقاله‌ی انتخابی مورد علاقه؛
- طرح پرسش‌هایی مرتبط با مقالات؛
- ارائه‌ی پاسخ به پرسش‌های مطرح شده از جانب دانش‌آموزان.

توجه داشته باشید که دانش‌آموزان را در فرایند سنجش و ارزش‌یابی مشارکت دهید. تا آنان از ارزش‌یابی به عمل آمده استقبال و در عین حال بتوانند از ملاک‌های فوق‌الذکر در زمینه‌ی فعالیت‌های یادگیری خود و سایر دانش‌آموزان استفاده کنند.

زیرنویس

منبع

* Michelle Hofman

<http://www.lessonplanspage.com/printables/PSSGography.htm>

تئاسان

گردیم. به عنوان نمونه، در درس تاریخ ابتدا به بررسی و تعیین اهداف پرداختیم. این سبک، مطالعه کردیم و از نظریات کارشناسان بهره جسیم. که «هدف ما از آموزش تاریخ چیست؟ چه مشکلاتی از جامعه را با آموزش تاریخ می توان از طرف کرد؟ می خواهیم چه دانش، مهارت و نگرش های برای این درس، در دانش آموزان نهادینه کنیم؟» به این ترتیب اهداف در سه بخش دانشی، مهارتی و نگرشی آماده شد. سپس بر اساس اهداف تعیین شده و با محوریت موضوعات ارائه شده در کتاب، طرح درس های فعالیت محور، تهیه شد که در زیر با یکی از آن ها آشنا می شویم.

زمان: اولین جلسه ی شروع سال تحصیلی

پایه: اول راهنمایی تحصیلی

موضوع: آشنایی با باستان شناسی

اهداف شناختی: آشنایی با فرایند کار باستان شناسان (حقارتی)

ترمیم و وضعیت سازی) و شناخت منابع علم تاریخ

اهداف مهارتی: تمرین مهارت های کار گروهی و استفاده

یافته

اهداف نگرشی: ارزش گذاری به علم تاریخ و کار

باستان شناسان، ایجاد نشاط در کلاس تاریخ و برقراری

ارتباط مثبت بین دانش آموزان و معلم

نحوه ی اجرا: فعالیت های از صحنه ی همکف

مدیر به تهیه و بر روی آن، محل هشت گلدان

(به تعداد گروه های دانش آموزی) مشخص

شد. هشت شمی سفالی مختلف (جام،

گلدان، کاسه، کوزه، شمعدان

و...) نیز خریداری و پس از

شکسته شدن به قطعات

مختلف درون

جاساک

باستان

• شاید بسیاری از ما، خاطره ی سر چس کلاس های

خسته کننده ی مدرسه ی خود را به یاد داشته باشیم.

کلاس هایی که فقط با روش سخن رانی معلم و نوشتن

نکات مهم، حفظ کشیدن زیر جملات اصلی کتاب و

یادداشت برداری دانش آموزان غیری می شد. امروزه

برخی از معلمان سعی می کنند با استفاده از روش هایی

مانند اجرای نمایش نامه یا کفر اتس های دانش آموزی

تا حدی حال و هوای کلاس ها را تغییر دهند. اما در

مدرسه ی ما، که نه همت و انگیزه ی مدیر محترم،

حاجه فرانی، دروس علوم انسانی مورد توجه

خاص و نگاهی تازه قرار گرفته، اجرای صرف

این روش ها راهی گشوده نبود، زیرا به این

نتیجه رسیده بودیم که بسیاری از مشکلات

امروز جامعه، دانش آموزان و

فرغ التحصیلان ما، ناشی از عدم توجه

اصولی به علوم انسانی است که

نیازمند برخوردی ریشه ای است

است. به این لحاظ، کار را

با درس های تاریخ و

اجتماعی شروع

کوچیک

گلدان‌ها پنهان شد (از گلدان‌های مستطیل شکل بزرگ استفاده شد). پس از توضیح نکات اجرایی به دانش‌آموزان، به هر گروه یک نقشه داده شد تا محل گلدان مربوط به خود را بیابند و بعد از هماهنگی با معلم، وسایل حفاری (دو کیسه‌ی پلاستیکی و یک قاشق) را دریافت کنند. سپس با همکاری یکدیگر، خاک گلدان‌ها را جست‌وجو نموده، تکه‌های سفال را داخل کیسه بریزند و به کلاس بیاورند، سپس با استفاده از چسب حرارتی آن را به شکل اولیه بچسبانند (بعضی از قطعات سفال‌ها عمداً درون خاک گذاشته نشده بود تا دانش‌آموزان با استفاده از قدرت تخیل خود شکل اولیه‌ی آن را حدس بزنند). همزمان، بقیه‌ی افراد گروه به ریختن خاک‌ها درون گلدان و تمیز کردن محیط بپردازند. سپس بیندیشند که این وسیله‌ی سفالی، چه کاربردهایی دارد؟ در پایان، هر گروه، گزارش کار خود را به کلاس ارائه دهد. با توجه به محدودیت زمان و برخی از وسایل مانند چسب حرارتی، موفقیت انجام این کار گروهی، مستلزم تقسیم کار و همکاری بین دانش‌آموزان بود. هم‌چنین به آنان گفته شد که چگونگی همبازی و رفتار با سایر گروه‌ها نیز مورد توجه معلم قرار خواهد گرفت.

پس از توضیحات گروه‌ها، معلم، درباره‌ی کار باستان‌شناسان و انگیزه‌های آنان در طول تاریخ، سخنی و اهمیت کار ایشان در کشف معماهای تاریخی توضیحاتی داد. (دانش‌آموزان عملاً با سخنی کار باستان‌شناسان آشنا شدند، لباس‌هایشان خاکی شد. دست بعضی از آن‌ها دچار بریدگی یا سوختگی جزئی شد).

نوشته: منصوره فروزان

تکنیکی قابل توجه در انجام این طرح درس، مرور مراحل انجام کار، شناسایی و برطرف کردن کلیه‌ی موانع و عوامل اتلاف وقت و اجرایی آن در ۴۵ دقیقه بود. پس از اجرای این طرح، برای تکلیف این درس می‌توان از کتاب‌های موجود در بازار، مانند «شهرهای مدفون» استفاده کرد تا دانش‌آموزان با مراجعه به آن‌ها، به سوالات مطرح شده از طرف معلم، پاسخ دهند. برای آشنایی دانش‌آموزان با باستان‌شناسی در ایران و سازمان‌های مربوط به آن، افراد سرشناس در این زمینه و چگونگی می‌توان مطالبی را در اختیار آن‌ها قرار داد. سخن آخر این که، معلمان علوم انسانی در هویت بخشی ملی و اسلامی به نسل آن‌ها که ابتدا به اهداف خود بیندیشیم و آن‌ها را اولویت بندی کنیم و بر آن اساس، فعالیت‌های کلاسی خود را برگیریم، امید است که در انجام این نقش مؤثرتر عمل کنیم.

زینب نوریس

رئیس، امرویس
شهرهای مدفون، فروزان
کریم‌بی، شهران
نویسنده، ۱۳۸۳

● از خودتان بگوئید، چند سال است که تدریس می‌کنید؟

(من دنیلم گرافیک گرفتم و در هنرستان های تحصی که کمال الملک تأسیس کرده ام، بهر سطح استادان محترم، گرافیک را آموزش می‌دهم. با علاقه ای که به این رشته داشتم و در زمان آموزش، افزایش یافته بود. فوق دنیلم را از تربیت معلم هنر دستغیب در رشته ای گرافیک گرفتم و هم زمان در آموزش و پرورش استخدام شدم. تصویر سازی یکی از رشته های اول گرافیک است و اکثر بچه های این رشته گرایش تحصیلی به آن

● واکنش دانش آموزان به هنر چیست؟
(اکثر این رنگر دوست دارند، اما بعضی بچه ها علاقه ندارند. خوب می دانید در اینست ما همه را در این زمینه علاقه مند سازیم. و قطعی با ما سر کلاس هنر، خصوصاً در دوره ای راهمینی تحصیلی این است که استعدادهایشان را بیرون بکشیم و به آن ها نشان بدهیم و از احتمالی شان کیم. که این آموزش رویش است در دوره ای راهمینی تحصیلی. قبل از سبب منحصر به تحصیل دهیم. فقط باید در ابتدا با هم و فنی که در فقط اطلاع رسانی و آشنایی بچه ها با شیوه های هنر است.

رویش در کلاس هنر

مجید ذاکری یونسی، دبیر هنر و فارغ التحصیل هنرستان هنرهای تجسمی تهران و کارشناس گرافیک است. در کارنامه ای فعالیت های هنری اش کسب ۱۵ عنوان مقام داخلی و خارجی در زمینه ی گرافیک دیده می شود که می توان به مدال برنز و جایزه ی تشویقی نوهای ژاپن در سال ۲۰۰۵ و جایزه ی تشویقی ایدین نوگان ۲۰۰۰ ترکیه اشاره کرد. نزدیک به ۱۰۰ جلد از کتاب های کودک و نوجوان با سوره های مختلف با تصویرگری آقای ذاکری خودنمایی می کنند. وی به مدت ۶ سال مدیر هنری، تصویرگر، عکاس کتاب های درسی بود و در حال حاضر نیز با دفتر چاپ و توزیع کتب درسی همکاری می کند و گرافیکست و تصویرگر کتب درسی است. خوانندگان مجلات نوآموز، دانش آموز و نوجوان نیز با تصویرهای ذاکری، دنیای داستان ها و مطالب را بهتر درک کرده اند. از دیگر فعالیت های وی می توان به تهیه و تولید فیلم مستند و کارگردانی و هم چنین داوری جشنواره ها و مسابقات هنرهای تجسمی اشاره کرد و بالاخره وی ۱۵ سال معلم هنر بوده است. به این بهانه درباره ی کار و شیوه ی اداره ی کلاس با وی به گفت و گو نشستیم.

گفت و گو: انسیه صدق

حلی از بچه ها و وقتی در کتاب های درسی به نام مراد عنوان مدیر هنری می خواند، بیشتر باعث می شوند و شوق و علاقه به درس و انجام تکالیف در آن ها افزایش می یابد.

● شما رنگ هنر فقط نقاشی تدریس می کنید؟

(چون تخصصم گرافیک و تصویر سازی است، بهرحال به نه خودم این اجازه را نمی دهم که در خوش نویسی که تخصص خاص و زیادی ندارم بخواهم اظهار نظر کنم. البته وقتی رشته ای شد گرافیک هست دو دهایی را در زمینه ی خط هم می گذرانند اما من متخصصم که اگر قرار است دانش آموز خوش نویسی کار کند بهتر است که یک خوش نویس به وی کار کند. اگر بچه هایی باشند که بخواهند مطالعه ای بیش تر می کنم تا با آن ها به درستی یا میخ گوئی آن ها باشد و برایشان آموزش می دهم که در این زمینه تخصص دارند چرا که در رشته ی هنر تا کار در دست و تخصصی نیست. د

دارند. من هم به این سبب کشیده شدم. خیال و هوای این رشته و شوق بچه ها در حین تدریس و ورود به دنیای مدرسه و این بچه ها بودن مشوق خوبی برای ادامه ی راه هم شده. تا به امروز که ۱۵ سال از معلمی ام می گذرد از کارم لذت برده ام هر چند که همیشه کاستی هایی وجود دارد.

● چه کاستی هایی؟

(به خاطر بازار به تصویر سازی و عدم وجود قانون کمی زیادت سفارش به تصویرگر کاهش یافته است و خوب من هم به جای تصویر سازی از بچه های دیگر گرافیک به کارهای تبلیغاتی، کاریکاتور، اینمیشن و کارهای سینمایی و تلویزیونی روی آورده ام و خوشحالم که تدریس هم دارم. هر چند که شما وقتی انرژی تان را برای تدریس می گذارید، حلی فوق می کند تا این که تفریحی کار کنید، یک فشار مضاعف وجود دارد، ولی به هم شیرین است

● آیا شیوه‌ی خاصی برای تدریس دارید؟

○ در خیلی از کلاس‌ها و مدارسی که تدریس داشته و دارم سعی کرده‌ام بچه‌ها را ملزم به انجام تکلیف عین به عین نکنم. در مدارسی که دستم باز گذاشته می‌شود و اجازه دارم دست بچه‌ها را باز بگذارم. بر حسب توانایی و طبقه‌بندی دانش‌آموزان با آن‌ها کار می‌کنم. کلاس فعال کلاسی است که من تدریس، بلکه فقط پاسخ‌گو باشم. در مدارس دولتی چارچوب، سستی و قدیمی است و متأسفانه خیلی از مدیران فکر می‌کنند درس هنر، ورزش یا پرورشی که روحیه و ذهن

بچه‌ها در آن پرورش می‌یابد باید مثل درس ریاضی سؤال - جواب و امتحان کتبی داشته باشد. کتاب هنر و درس هنر به روح و ذهن فرد مرتبط است که کلامش را در اثرش خواهید دید. آن جایی که به من اجازه داده شود از چارچوب سستی و کلیشه‌ای و قدیمی و به نظرم پوسیده استفاده نکنم از خلاقیت و توانایی آن‌ها کمک می‌گیرم. کسی که در کلام قوی است نیاز نیست خط بنویسد یا طراحی کند، می‌تواند شاعر خوبی شود و من روی همان کار می‌کنم. من هیچ محدودیتی برای کار هنری نمی‌گذارم و در هر بخش هنری که بچه‌ها ابراز علاقه کند و به من رجوع کنند راهنمایی‌شان می‌کنم و بر حسب همان شماره می‌دهم. یکی نقاش خوب می‌شود. یکی فیلم‌نامه‌نویس، یکی کاریکاتوربست و یکی عکاس. همان‌طور که اثر انگشت آن‌ها یکی نیست علاقه‌ها و روح و روان آن‌ها نیز یکی نیست و خاص خودش است.

نمی‌توانیم انتظار داشته باشیم که همه در یک سطح باشند. اگر معلم بتواند دانش‌آموزان را براساس علایق‌شان گروه‌بندی کند و روی توانایی‌های شخصی هر فرد جلو ببرد، موفق‌ترین کلاس درس را خواهد داشت. ارزش‌یابی هم باید برحسب ظرفیت، توانایی و استعداد دانش‌آموزان باشد، نه توانایی‌ای که ما در نظر داریم. ما نباید نتیجه را قramوش کنیم و در پیج و خم راه آن‌قدر گیر بفتیم که یادمان برود چرا این درس را برای تدریس گذاشتیم. همکاران می‌دانند که کتاب هنر از مظلوم‌ترین کتاب‌هاست. سال‌های سال هیچ تغییری در آن ایجاد نشده و همان کتابی است که ۱۰-۱۵ سال پیش تدریس می‌شد.

● شما نظر خاصی برای تغییر کتاب دارید؟

○ به نظر من اصلاً هنر باید حذف شود و تنها آیین‌نامه‌ای که شیوه‌های تدریس را بیان می‌کند وجود داشته باشد، مثل درس ورزش یا پرورشی. من شش سال مسئول گروه هنر سازمان آموزش و پرورش شهر تهران بودم، در این باره با وزارتخانه و اداره‌ی کل استان بسیار جلسه گذاشتیم. مدیرانی که معلمان هنر و ورزش را در کنار خود دارند موفق‌ترین مدرسه را در سطح جشنواره‌ی هنری، علمی و ورزشی دارند، چون دانش‌آموزی که شاداب و پویاست و روحیه‌اش شاداب و شفاف است همه چیز در ذهنش باقی می‌ماند.

● چه پیشنهادی برای همکاران دارید؟

○ برای همکارانم پیشنهاد خاصی ندارم چون هر همکار روش مخصوص خودش را دارد، اما از آن‌ها می‌خواهم که اگر ذوق و تخصص هنر ندارند زیر بار تدریس این درس نروند؛ چرا که نوعی ظلم به دانش‌آموز است و در او تنفر از این درس ایجاد می‌شود. در مطالعاتی که داشتم در آموزش و پرورش برخی از کشورهای توسعه‌یافته یا در حال توسعه ۳-۴ درس اولویت نمره دارد، اول ورزش است و بعد هنر، سپس دروس دیگر. اول جسم. بعد روح و این دو که درست شد حالا گیرایی بالا می‌رود. پیشنهادی هم به متولیان هنر دارم؛ چند روز مختلف در هفته از چند دانش‌آموز بخواهند کتاب و دفتر هنر و تخته شامی خودشان را نشان دهند و ببینند چند نفر کتاب هنر دارد؟! فکر می‌کنم باید درس را درست تدریس کنیم که اثرزوی و وقت خود و دانش‌آموزان را هدر نداده باشیم و این امر نیاز به بازنگری جدید در شیوه‌ی تدریس و محتوای کتاب هنر دارد.

اگر معلم بتواند دانش‌آموزان را براساس علایق‌شان گروه‌بندی کند و روی توانایی‌های شخصی هر فرد جلو ببرد، موفق‌ترین کلاس درس را خواهد داشت

ارزش‌یابی

به دو روش می‌توانید فعالیت دانش‌آموزان را

ارزش‌یابی کنید:

- در انتهای بازی، امتیازات هر دانش‌آموز را به عنوان نتیجه‌ی ارزش‌یابی منظور کنید.
- پس از پایان پرسش‌های یک امتحان کوچک، شامل چند سؤال شبیه به سؤالاتی که در این بازی مطرح شده بود، برگزار کنید.

وسایل لازم

- سؤال به تعداد چند برابر هر گروه از دانش‌آموزان یا جواب‌های کوتاه (البته بهتر است طرح سؤال را به بچه‌ها بسپارید. مثلاً اگر در درس ریاضی می‌خواهید جمع ذهنی اعداد صحیح را در کلاس تمرین کنید، از بچه‌ها بخواهید در هر نوبت، جمع دو عدد بین ۱۰- و ۱۰+ را به عنوان سؤال، مطرح کنند. اگر در درس عربی می‌خواهید معنی کلمات را دوره کنید، از دانش‌آموزانی که قرار است سؤال بپرسند، بخواهید کتاب همراه داشته باشند و در هر نوبت معنی یک کلمه را سؤال کنند.)
- فراموش نکنید دانش‌آموزان را از قبل به دو گروه تقسیم کنید و از هر گروه بخواهید سؤال‌ها را از قبل آماده کنند (تعداد سؤال‌ها به تعداد دفعات که می‌خواهند بازی کنند بستگی دارد.)
- برگه‌های امتیاز (برای هر دانش‌آموز برای هر دور بازی به تعداد افراد گروه مقابل برگه‌ی امتیاز لازم است.)

موضوع: همه‌ی درس‌ها
چکیده: استفاده از پرسش‌های کوتاه برای تمرین یا دوره کردن هر موضوع درسی. همراه با یک بازی جدید.

نویسنده: زهره پندی

بازی در حلقه‌های یادگیری

بازی برای تمرین - ۲

«ارزش‌یابی، فعالیتی است که معلم در جریان تدریس انجام می‌دهد. در ارزش‌یابی، معلم به دنبال اطلاعاتی است که براساس آن بتواند در فرایند یاددهی-یادگیری در کلاس درس، تصمیمات مناسب آموزشی بگیرد. روش‌های مختلفی برای جمع‌آوری اطلاعات در کلاس برای انجام ارزش‌یابی وجود دارد. در این جا به نمونه‌ای از آن اشاره می‌کنیم.

شرح بازی

- دانش آموزان را به دو گروه مساوی تقسیم کنید.
- از گروه یک بخواهید، دست‌های هم را بگیرند و حلقه‌ای بزرگ تشکیل دهند و سپس دست‌هایشان را رها کنند. گروه دوم باید در درون حلقه‌ی آن‌ها، حلقه بزنند؛ به طوری که هر یک از اعضای گروه دو روبه‌روی یکی از اعضای گروه یک، قرار گیرد.
- حالا یک بار، ترتیب بازی را به صورت زیر، برای بچه‌ها توضیح دهید:
 - به تعداد مجموع اعضای گروه بیرونی، برگه‌ی امتیاز در اختیار هر یک از اعضای حلقه‌ی درونی قرار می‌گیرد.
 - در هر نوبت بازی وقتی شماره‌ی یک را اعلام می‌کنید، هر یک از اعضای حلقه‌ی درونی برای فرد مقابل خود سؤالی مطرح می‌کند.
 - با شماره‌ی دو، فرد مقابل به سوال پاسخ می‌دهد. فرصت پاسخ گفتن تا زمانی است که شما شماره‌ی سه را اعلام نکرده‌اید.
 - با شماره‌ی سه فرصت پاسخ گویی، تمام می‌شود. اگر پاسخ داده شده درست بود، سوال‌کننده یک برگه‌ی امتیاز به پاسخ‌دهنده می‌دهد.
 - با شماره‌ی چهار حلقه‌ی بیرونی در جهت عقربه‌های ساعت می‌چرخد و هر یک از اعضای آن روبه‌روی عضو بعدی حلقه‌ی درونی قرار می‌گیرد.
- نوبت جدید بازی با شماره‌ی یک آغاز می‌شود و ادامه می‌یابد.
- یک دور بازی، زمانی به پایان می‌رسد، که هر یک از اعضای حلقه‌ی بیرونی به جای اول خود بازگشته باشند.
- اعضای حلقه‌ی بیرونی، با دادن پاسخ‌های درست به سؤالات، در یک دور بازی، امتیازاتی کسب می‌کنند؛ اما اعضای حلقه‌ی درونی هم می‌توانند با طرح سؤالات مشکل‌تر، امتیازات را برای خود نگه دارند.
- پس از دور اول بازی، گروه یک و دو جایشان را با هم عوض می‌کنند و بازی در دور دوم نیز به همان ترتیب انجام می‌شود.

توضیحات

- اگر تعداد دانش آموزان کلاس فرد است، تعداد بچه‌های گروه یک را یکی بیش‌تر از تعداد بچه‌های گروه دو در نظر بگیرید. به این ترتیب در هر نوبت روبه‌روی یکی از دانش آموزان گروه یک خالی می‌ماند؛ اما چون این جای خالی در هر نوبت می‌چرخد، در بازی مشکلی ایجاد نخواهد شد.
- وقتی برای اولین بار این بازی را مطرح می‌کنید، ممکن است اشکالاتی در اجرای آن مشاهده کنید. مثلاً هنگامی که شماره‌ی چهار را اعلام می‌کنید ممکن است برخی از دانش آموزان در جهت عکس، یا زودتر از اعلام شما حرکت کنند. سعی کنید در همان دور اول، قانون بازی برای همه‌ی بچه‌ها روشن شود.
- تنظیم فاصله‌ی زمانی اعلام شماره‌ها از سوی شما بسیار مهم است. دقت کنید که بچه‌ها در هر مرحله، فرصت کافی داشته باشند.
- پس از آن که بازی را به بچه‌ها یاد دادید، می‌توانید در جلسات دیگر بدون آن که برای توضیح بازی فرصتی هدر رود، از آن استفاده کنید.
- می‌توانید جزئیات بازی را به تناسب کلاس و موضوع، تغییر دهید. مثلاً به جای آن که فقط از امتیاز مثبت استفاده کنید، تعدادی امتیاز مثبت و منفی برای پاسخ‌های درست و نادرست در نظر بگیرید. در انتهای بازی برآیند امتیازات به دست آمده را محاسبه کنید.
- اگر امکان بازی در محیطی مانند نمازخانه‌ی مدرسه را دارید، بازی را به صورت نشسته انجام دهید.
- اگر دانش آموزان هر گروه برگه‌ی امتیاز کم‌تری گرفتند، نشان دهنده‌ی آن است که سوال‌ها مشکل بوده، لازم است یک نفر از گروه طراح سوال، پاسخ سؤالات را در پایان برای همه‌ی دانش آموزان بخواند.

■ آقای دکتر آمدیم که از تغییرات پیرسیم، چه شد که تصمیم به تألیف کتاب جدید دوره‌ی راهنمایی تحصیلی گرفته شد؟

■ کتاب فارسی این دوره حدود ۱۴ سال از عمر خود را سپری کرده است، با توجه به سرعتی که جهان دانش، اطلاعات و فناوری امروز به خود گرفته، ماندگاری یک کتاب درسی و عمر ۱۴ ساله‌ی آن به گمانم خطرآفرین است. چه طور ممکن است که پهنای فرهنگی نوجوانان بر پایه‌ی کتابی سامان بگیرد که ۱۴ سال در یک نقطه درنگ کرده و ایستاده است، چیزی شبیه تالاب که سرانجام روانی و زلالی خود را از کف خواهد داد. ما باید کتاب‌های درسی را با ابزارهای روز تطبیق دهیم. یکی از اصلی‌ترین عوامل تغییر، همین کهنگی نگرش، روش و محتوا بود و دیگری تکیه بر رویکرد فرهنگی- تربیتی. ما این رویکرد را که مصوب سازمان و مورد تأیید و توجه دفتر تألیف بود اصل قرار دادیم و لازم بود کتاب‌های تألیف قدیم ما زایشی نو داشته باشند. این ممکن نبود مگر آن که برنامه‌ریزی و راهنمای برنامه‌ی تألیف نویی داشته باشیم که در نتیجه، کتاب نویی هم در پی خواهد بود؛ یعنی تمام محتوای کتاب باید از بیخ و بن سازمان‌دهی شود و بنایی نویی افکنده شود. این دوره‌ی سنی، دوره‌ایست بسیار لغزنده، رازآمیز و از دیدی هم مه‌آلود و بسیار پریچ و خم، از طرفی هم به سبب عواطف نوجوانان بسیار نرم و شکننده. پس اگر اندک لغزشی در تألیف کتاب و گزینش متن و سامان‌دهی علمی کتاب پیش آید و به علایق و مسائل یلوغ توجه نشود، بنیاد شخصیتی کسانی که از دل این کتاب‌ها به در خواهند آمد، فرو می‌ریزد. همه‌ی این عوامل ما را به سمت گشودن پنجره‌های تازه و حس هوای جامعه‌ی بیرون و تألیف کتاب‌های جدید برد.

■ از چه زمان دست به کار شدید؟

■ نخستین قدم‌ها در سال ۸۲ برداشته شد. با توجه به آن که آهنگ تغییر کتاب «خوانیم و بنویسیم» دوره‌ی ابتدایی از سال ۷۴ نواخته شد، اجرای آن سال ۷۹ آغاز گردید. ضرورت نگاه پیوستاری بر نامه‌ریزی به ما فرمان می‌داد این فرایند جدید را پی بگیریم که: سال ۸۲ اولین نشست دوره‌ی راهنمایی تحصیلی برای برنامه‌ریزی و تولید راهنمای تألیف برگزار شد و اسفند ماه هفتمین نشست را برگزار کردیم. خوشبختانه کتاب پایه‌ی اول راهنمایی تحصیلی توانست دو سال اجرای آزمایشی داشته باشد، در سال ۸۵ در پنج استان (هرمزگان، کرمانشاه، خراسان رضوی، مازندران و شهر تهران)، دو کتاب «مهارت‌های خواندن» و «مهارت‌های نوشتن» به صورت آزمایشی و سال ۸۶ در یک کتاب در سراسر کشور، در هر استان در دو منطقه برخوردار و غیربرخوردار اجرا شد که طبق برآورد گروه پژوهشی و ارزش‌یابی از برنامه که در همین راستا انجام گرفت، با موافقت و استقبال ۸۰ درصدی معلمان و افراد صاحب‌نظر روبرو شد.

■ آیا دبیران برای تدریس این کتاب‌ها آموزش دیده بودند؟

■ بله، یکی از ویژگی‌های این کتاب آن است که نخستین نشست با حضور سرگروه‌های زبان و ادبیات فارسی ۳۱ استان کشور برگزار شد. در نخستین جلسه، برنامه تشریح و تبیین شد و از ابتدا با مشارکت سرگروه‌های کشوری برنامه‌ریزی را آغاز کردیم. از اولین نشست برای تغییر و برنامه‌ریزی راهنمای تألیف کتب جدید تا به امروز معلمان برگزیده و نمایندگان سرگروه‌های زبان و ادبیات فارسی کل کشور با ما همراه بودند و در چگونگی شکل‌گیری و برنامه‌ریزی کتب جدید مشارکت داشتند. از همان گام‌های نخست، سرگروه‌های فارسی استان‌ها را به همکاری مستقیم و گزینش متن دعوت نمودیم و چارچوب، اهداف و

گفت‌وگو با کارشناس مسئول گروه زبان و ادبیات فارسی دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی

رشد آموزش راهنمایی تحصیلی، تصمیم دارد در هر شماره با یکی از مسئولان و دست‌اندرکاران دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی گفت‌وگو کند تا معلمان در جریان فعالیت‌های این دفتر باشند.

فریدون اکبری شلدره‌ای حدود ۲۳ سال در زمینه‌ی آموزش، تحقیق و پژوهش در پهنه‌ی ادبیات فارسی فعالیت می‌کند. علاوه بر تدریس و تحقیق، تألیف کتب متعدد در حوزه‌ی ادبیات داستانی، شعر و نثر نیز برعهده داشته است و از سال ۱۳۸۴ در دفتر تألیف گروه زبان و ادبیات فارسی در سمت کارشناس مسئول این گروه فعالیت دارد. با وی، که در کلام و نثرش آهنگ و طنین ادبیات و شیرینی قند پارسی به خوبی احساس می‌شود، درباره‌ی تألیف کتب جدید فارسی دوره‌ی راهنمایی به گفت‌وگو می‌نشینیم.

کتاب نو، نگاه نو

گفت‌وگو: انیس خوش‌لهجه

اصول را تشریح کردیم. راهنمای برنامه، در حقیقت قانون اساسی تدوین یک کتاب درسی است. ما خیلی روشن تمام گام‌ها را با دوستان پیش آمدیم. این کار باعث شده به طور پنهان قدم به قدم در شکل‌گیری آن نقش داشته باشند. بنابراین فاصله‌ای بین کتاب و نمایندگان استان‌ها نبود و آن‌ها ملزم به انتقال مطالب به همکاران خود در جلسات توجیهی در استان بودند. یکی از نوآوری‌های این کتاب این است که با تمام کارمایه و انرژی علمی کشور تولید شده است.

ویژگی کتاب جدید را به غیر از رویکرد نوین فرهنگی-تربیتی‌اش در چه می‌دانید؟

سعی ما بر این بود که علم، دین و فرهنگ را از راه ادبیات فارسی به جلوه آوریم. مولانا می‌فرماید: «زین همراهان مست عناصر دلم گرفت / شیر خدا و رستم دست‌انم آرزوست» تلاش کردیم که «شیر خدا و رستم دستان»، این دو آتشخور زلال فرهنگی-دینی و ملی را در کنار یکدیگر بیاوریم. در این کتاب پرورش مهارت‌های چهارگانه و تفکر و نقد هم مطرح بود و انتظار ما این است که پس از پایان دوره، نگاه تحلیلی و انتقادی دانش‌آموزان، به پروردگی برسد. کتاب نو، نگاه نو و روش تازه‌ای طلب می‌کند. در این کتاب مباحث دستوری، زیبایی ادبی یا آرایه‌های ادبی، گسسته از متن نیستند. این ویژگی سازمان‌دهی محتوایی این کتاب است به همین دلیل باید حتماً یک معلم آن را تدریس کند. معلمان باید توجه داشته باشند رویکرد حاکم در آموزش کتاب، فعالیت محور است. آموزش مهارت‌های زبانی و فعالیت‌آموزی دو عنصر مهم در این کتاب است که باید به آن‌ها توجه شود. به همین سبب فعالیت‌هایی که در آن آمده متنوع است.

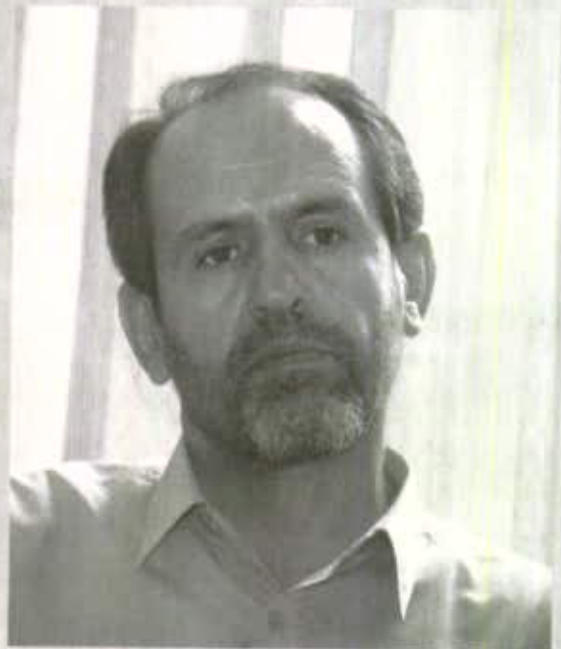
آیا برای این فعالیت‌ها نمره‌ای هم در نظر گرفته شده است؟

ما در این بحث با ساختار شکنی، بیست نمره‌ای املا و انشا را از تک موضوعی بودن خارج کردیم. املا شامل یک متن تقریری و پرسش‌هایی است که ماهیت املائی دارد و سوالات بارویکرد آموزش و تقویت املا طرح می‌شوند، انشا هم از قالب سستی خود خارج شد و یک نمره‌ای مستقل دارد که به موضوع انشا و بخش دیگر پرسش‌هایی است که ماهیت تقویت نگارش مربوط می‌شود و برای پرورش انشا مناسب است. در بیست نمره‌ای شفاهی چون رویکرد ما مهارت‌آموزی است، همکاران باید علاوه بر توجه به چهار مهارت اصلی خوب گوش دادن، شیوا سخن گفتن، درست خواندن، خوانا و زیبا نوشتن و مهارت‌های تفکر و اندیشه، نقد و تحلیل را هم در آموزش در نظر بگیرند. دانش‌آموزان پنج سال این شیوه را در دوره‌ی ابتدایی آزموده‌اند و در این حوزه گام‌هایی جلو ترند، بنابراین بایسته است که دیران این درس در کلاس‌ها و کارگاه‌ها شرکت کنند و با مباحثی درسی و تولیدی این کتاب آشنا شوند. کتاب هر قدر عالی و روشمند تولید شود، اما معلم با اصول و برنامه‌ریزی تدوین کتاب و رویکردهای آموزشی آن آشنا نباشد اثرگذاریش کاهش می‌یابد.

آیا کتاب‌های پایه‌های دوم و سوم راهنمایی تحصیلی آماده‌ی اجرا هستند؟

امسال اجرای آزمایشی فارسی پایه‌ی دوم آغاز می‌شود، به‌طور طبیعی هر کتاب نخست اجرای آزمایشی و سپس اجرای سراسری خواهند داشت. فارسی سوم نیز بر پایه‌ی برنامه‌ریزی و فرایند تولید از مهر ۱۳۸۸ همزمان با اجرای سراسری دوم راهنمایی به اجرای آزمایشی خواهد پیوست و سخن آخر را به «مولانا جلال الدین» وامی‌گذاریم که: «این همه گفتیم لیک اقدر بسیج / بی عنایات خدا هیچم، هیچ».

کتاب هر قدر عالی و
روشمند تولید شود،
اما معلم با اصول و
برنامه‌ریزی تدوین
کتاب و رویکردهای
آموزشی آن آشنا
نباشد اثرگذاریش
کاهش می‌یابد

مؤلفه‌های مختلفی مانند روان‌شناسی رشد، روان‌شناسی یادگیری، انگیزش، هوش، روش‌های آموزش، و سنجش ارزش‌یابی، در طرح و اجرای برنامه‌های آموزشی مؤثرند. اگر بخواهیم تعیین کنیم کدام یک از مؤلفه‌ها در فرایند آموزش از اهمیت

بیشتری برخوردار است، کار چندان سختی نیست. در مکتب علمی، باید نقش مؤلفه‌ها را به صورت تعاملی بررسی و تحلیل کنیم. اما نکته‌ی مهم درباره‌ی انگیزش این است که در دهاتی آن به آموزش و یادگیری محدود نمی‌شود، بلکه به سایر جنبه‌ی زندگی عمومی می‌بندد.

به همین ترتیب، بازنده‌ی هوش، اهمیت انگیزش در آموزش، می‌تواند عامل توسعه‌ی بسیاری از نگرش‌ها در زمینه‌های دیگر زندگی شود.

انگیزش و آموزش

تحصیل امروز در جبهه‌ی علمی، نگاه نظریه‌ی یادگیری است.

انگیزش؛ آموزش و یادگیری

انگیزش در مدرسه ۲

اشاره

در مقاله‌ی شماره‌ی قبل به بررسی مفاهیم و مباحث اولیه در مورد انگیزش پرداختیم و به جایگاه آن در تربیت رسمی و غیررسمی اشاره کردیم. در این مقاله به ارتباط انگیزش با آموزش و یادگیری می‌پردازیم.

نوشته: ابراهیم اصلاتی

بر اساس پژوهش‌هایی گسترده، تحلیل جامعی از جایگاه انگیزش در آموزش ارائه می‌دهد (۱۹۸۲، ترجمه‌ی سیف، ۱۳۶۳).

در نظریه‌ی یادگیری آموزشی، بلوم، برای رسیدن به یک نظام آموزشی خالی از اشتباه، سه متغیر وابسته به هم اهمیت اساسی دارند که عبارت‌اند از:

الف) میزان تسلط دانش آموز به پیش نیازهای مربوط به یادگیری مورد نظر (رفتارهای ورودی شناختی).

ب) میزان انگیزشی که دانش آموز برای یادگیری دارد و با می‌تواند داشته باشد (ویژگی‌های ورودی عاطفی).

پ) میزان تناسب روش آموزشی با شرایط و ویژگی‌های دانش آموز (کیفیت آموزش).

بلوم بر اساس شواهد پژوهشی، رابطه‌ی بین ویژگی‌های ورودی عاطفی (انگیزش) و پیشرفت تحصیلی را با ضریب $0.50 +$ گزارش کرده است. در یک مطالعه‌ی دیگر، کیت^۱ و کول^۲ (به نقل از سیف، ۱۳۸۶ الف) آثار چند عاملی مانند توانایی یادگیرندگان، آموزش معلمان، و انگیزش بر یادگیری را بررسی کرده‌اند و نتیجه گرفته‌اند مهم‌ترین عاملی که به‌طور مستقیم با میزان یادگیری

رابطه‌ی مستقیم دارد سطح توانایی یادگیرندگان است. پس از آن، دو عامل مهم دیگر، یعنی آموزش معلمان و دیگری انگیزش برای یادگیری بودند. کیت و کول در نتیجه‌گیری از بررسی خود نوشتند که «به نظر می‌رسد دانش آموزانی که در یک مدرسه‌ی دارای کیفیت و برنامه‌های سطح بالا به تحصیل اشتغال دارند از انگیزش زیادی برخوردارند... دانش آموزانی که انگیزش تحصیلی سطح بالایی دارند فعالیت‌های تحصیلی بیش‌تری را می‌پذیرند، تکالیف درسی بیش‌تری انجام می‌دهند و در نتیجه موفقیت بیش‌تری کسب می‌کنند».

در این میان، یک نکته‌ی مهم، جهت‌گیری انگیزشی است. انگیزش در تعیین وضعیت پیشرفت تحصیلی مؤثر است، اما چه نوع انگیزشی کارکرد و بازده مناسب‌تری دارد:

نکته‌ی مهم درباره‌ی انگیزش این است که کارکردهای آن به آموزش و یادگیری محدود نمی‌شود، بلکه به سایر زمینه‌های زندگی تعمیم می‌یابد

1. Benjamin S. Bloom
2. Keith
3. Cool
4. Penny Morte

منابع

۱. علوم، ترجمان (۱۳۹۳). ویژگی‌های ادبی و یادگیری آموزشگاهی. فصلی، کیم، سعادت. تهران: مرکز نشر دانشگاهی. ۱۳۶۳
۲. سیف، حسن. روان‌شناسی پرورشی نوین. تهران: نشر آریا. ۱۳۸۶
۳. یک کتاب، یک گفت‌وگو، الماس، حبیبی. کتاب روان‌شناسی یادگیری و تدریس، ۱۳۹۱
۴. ماهنامه‌ی آموزشی، خبری، فصلی، انتشارات ۱۳۸۲
۵. مور، فی. دین، راس، ایل. خنجر، بد، کلاس درس، مسئولی بر دانش آموز محوری، انتشارات ماهنامه، تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۸۱
۶. لطف‌آبادی، حسن. روان‌شناسی پرورشی. تهران: سمت، ۱۳۸۲

انگیزش درونی یا انگیزش بیرونی؟ در نظریه‌ها و دیدگاه‌های جدید آموزشی، به نقش فعال یادگیرنده تأکید می‌شود. به بیان فنی، مور (۱۳۸۱) جمع‌بندی هاشمیان، (۱۳۸۱) لازم است که در دانش آموزان انگیزه ایجاد شود تا نقش فعالی در کلاس ایفا کند. انگیزش دانش آموزان برای ایفای نقش فعال، به‌طور مستقیم به وفاداری ارتباط می‌یابد که از آن‌ها خواسته می‌شود تا در مدرسه نجو دهند. دانش آموزان باید علاقه‌ی خودجوش و پایداری در انجام وظایف داشته باشند و متقاعد شوند که تکمیل کار، مهم و مفید است.

انگیزش و نظریه‌ها

یکی از نگرش‌های نادرست رایج در مسائل علمی و آموزشی، تأکید بر کوردها و گذرگاه‌های نظریه‌هاست. در موقعیت‌های بسیاری، برای حل مسائل و مواجهه با مشکلات، با غیرضروری تلقی کردن نظریه‌ها، فقط به دنبال کاربردهای عملی می‌رویم در

حالی که نظریه‌ها مبانی عمل هستند و غرض اغلب موارد، مؤثر بودن کاربردها هستند و درک نظریه‌هاست. کاربردهای انگیزش در آموزش و یادگیری نیز نمی‌تواند به چند توصیه‌ی خاص محدود شود. شناخت نظریه‌های یادگیری برای درک حقایق و جرائی کاربردهای انگیزشی ضروری است. اگر از عرصه‌ی جوهری یا کاربردهای آفرین و استراتژی استفاده می‌کنیم باید بدایه‌ای کار، دینی بر چه نظریه‌هایی در روان‌شناسی یادگیری است. اگر به مشارکت فعال دانش آموزان در فرایند یادگیری اعتقاد داریم برای استفاده‌ی مناسب و اصولی از ابزارهای انگیزشی، باید با مبانی نظریه‌ای این دیدگاه آشنا باشیم.

نظریه‌های یادگیری و انگیزش به تفصیل در گفت‌وگوهای مربوط می‌شود بحث قرار گرفته‌اند و در این جا قصد ورود به موضوع را نداریم. فقط برای توضیح به چند مورد عمده اشاره می‌کنیم. پیروان رویکرد رفتاری، انگیزش را وابسته به کسب تقویت و اجتناب از تنبیه می‌دانند. در این رویکرد، مشوق‌ها منع انگیزشی دانش آموزان به حساب می‌آیند. در رویکرد شناختی انگیزش، به این امر است که گذشته‌های فرد در چشمه‌ی انگیزش او هستند. در این رویکرد، انگیزش درونی بیشتر بر از انگیزش بیرونی مورد تأکید است. در رویکرد انسان‌گرایی، به جای تأکید بر تشویق و تنبیه به عنوان منبع اصلی انگیزش، بر توانایی‌های دانش آموزان برای رشد فردی، آزادی انتخاب هدف‌های زندگی و ویژگی‌های مثبت تأکید می‌شود. یکی دیگر از رویکردهای انگیزشی، رویکرد جت‌محلی-فرهنگی است. بنابر این رویکرد، منبع انگیزشی مهم برای

بعضی از افراد، بودن یا نداشتن آن‌ها، دانش رایجی دوستانه‌ی متقابل است است (سمت، ۱۳۸۶). در بروی رویکرد غالب در مباحث انگیزشی بر اساس نظریه‌های یادگیری، سیف (۱۳۸۶) می‌گوید، سمت پاستول به خط فاصل نظریه‌های شناخت‌گرایی و شناخت‌گرایی است. انگیزش درونی خودجوش، به عنوان انگیزش مورد توجه قرار می‌گیرد. انگیزش درونی از شناخت‌شناسی می‌شود و از موفقیت، می‌تواند بگیریم که انگیزش علت یادگیری است یا یادگیری علت انگیزش است. این چرخه دو سویه، به سکه است. حال تأکید عمده بر انگیزش مبتنی بر یادگیری است.

نکاتی که بیان شد بدین معناست که معلمان یا والدین به‌طور حتم باید از نظریه‌ها و رویکردهای تبعیت کنند. هدف اصلی این است که مبانی و دلایل رفتارهای انگیزشی مان را بدایه. در این صورت، همه در انتخاب ابزارهای انگیزشی بهم عمل خواهیم کرد و همه می‌توانیم به شکل متناسب برای جهت‌گیری و تسهیل رفتارهای انگیزشی مان را پیش‌بینی کنیم. لطف‌آبادی (۱۳۸۴)، به همین این نکته را مورد توجه قرار داده و به سبب رفتارهای انگیزشی در مدرسه می‌پردازد. او می‌گوید بسیاری از معلمان وقتی که در منزل خود مشغول به کار می‌کنند، همواره روش‌های انگیزشی کار در مدرسه و وضعیت کلاس‌ها ندارند. فساد دانش آموزان بسیار عوارض از دنیای پرگداز است و ایجاد رابطه با آن و انگیزش‌ها برای یادگیری، کار آسانی نیست. انسانی با نظریه‌های انگیزشی و هم چنین دانش‌های انگیزشی نظریه‌های بدی، به دانش‌های مورد تأکید می‌پردازد.

طی سال‌ها، مطالب غیر منطقی زیادی درباره‌ی خلاقیت از مردم شنیده‌ام. برخی از این مطالب بارها و بارها تکرار شده‌اند. یکی از جنبه‌های مضر این عقاید غیر علمی، آسیب است که به فرایند خلاقیت می‌رسانند. بنابراین، بیایید با هم و یک‌بار برای همیشه به این عقاید یا باورهای غیر علمی پایان دهیم. در زیر، نه افسانه درباره‌ی خلاقیت مطرح شده است. به نظر می‌رسد مطرح کردن این مطالب با دیگران، در از بین رفتن این باورها و عقاید غیر علمی مؤثر باشد.

نه افسانه درباره‌ی خلاقیت

ترجمه: مریم فروزان

نوشته: جفری بام گارتنر^۱

۱. من خلاق نیستم.

بسیار شنیده می‌شود که برخی از افراد با قاطعیت بیان می‌کنند که خلاق نیستند. بدون تردید واقعیت این است که همه‌ی ما خلاقیم. دلیل این ادعا، وجه تمایز ما با طوطیان است که اگرچه می‌توانند جملات هوشمندانه‌ای بیان کنند، اما حتی اگر حیات آن‌ها بدان بستگی داشته باشد، نمی‌توانند نظریات خلاقانه‌ای ارائه کنند.

در حقیقت همه‌ی ما خلاقیم؛ اگرچه برخی از افراد ذاتاً از دیگران خلاق‌ترند؛ اما همه‌ی ما می‌توانیم افکار نوآورانه‌ای داشته باشیم. مشکل از آن‌جا شروع می‌شود که با افزایش سن، به‌خاطر اراده‌ی رفتارهای بزرگسالانه و قابل قبول، از طرف دیگران، مانع از بروز خلاقیت خویش در کارها می‌شویم.

۲. ایده‌ی مضحکی (نابخردانه‌ای، بیخودی، غیر عاقلانه‌ای و...) است.

مردم مشابه این جملات را به همکاران، خویشاوندان و حتی به خودشان می‌گویند. در واقع، شنیدن این جملات، یکی از دلایلی است که افراد می‌پندارند خلاق نیستند. در نتیجه آنان عادت می‌کنند عقاید مبتکرانه‌ی خویش را به جرم مضحک بودن، خود سانسوری کنند؛ و این امر، باعث از دست رفتن حس خلاقانه‌ی آنان می‌شود و بنابراین، اگر در آینده ایده‌ی غیر عاقلانه‌ای به نظر آنان رسید، آن را سانسور نکنید و به جای آن از خودتان بپرسید که چگونه می‌توانید آن را بهبود بخشید.

۳. افراد خلاق همیشه باید ایده‌هایی بزرگ داشته باشند.

این جمله، ادعایی بی‌هوده است. اگرچه ممکن است افراد خلاق از این صحبت خوششان نیاید ولی در واقع آنان افرادی دارای ایده‌های گوناگون هستند که آن‌ها را مرتباً یا دیگران مطرح می‌کنند؛ دیگری که اغلب این ایده‌ها را غیر عاقلانه می‌پندارد. البته تعداد بسیار کمی از این نظریات، فوق العاده هستند. تعدادی از آن‌ها خوب، تعدادی معمولی و تعداد بسیار کمی، واقعاً نظریات مضحکی هستند. به مرور زمان نظریات ضعیف افراد خلاق، به فراموشی سپرده می‌شود و ما فقط نظریات عالی آن‌ها را به‌خاطر می‌سپاریم.

پرونده

۶. روش ما استفاده از ایده‌های نو است. برای این که در این روش موفق باشیم، لازم است نظامی برای بررسی ایده‌ها با هدف غربال آن‌ها و تعیین ایده‌های اجرایی داشته باشیم.

روش بررسی ایده‌ها، اغلب با حذف ایده‌های خطرپذیرتر، به تباه شدن خلاقیت می‌انجامد. مهم‌ترین جزء روش ابداع مشارکتی،

ارائه‌ی یک درخواست و به چنگ آوردن ایده‌های گوناگون است. بهترین راه برای تمرکز بر نوآوری، روش رویارویی ایده‌هاست. گرچه بررسی ایده‌ها مهم است؛ اما ابتدا لازم است ایده‌های خلاقانه‌ی زیادی تولید کنیم تا بتوان آن‌ها را بررسی کرد.

۴. انتقاد سازنده به همکارم کمک می‌کند تا نظرش را بهبود بخشد.

استدلال این است: سکندری خوردن کودکی نوپا که مشغول یادگیری راه رفتن است، به او کمک می‌کند تا در راه رفتن مهارت بیش‌تری پیدا کند.

اما این دو هیچ ارتباطی به هم ندارند. انتقاد چه سازنده باشد و چه مخرب (اگر چه بیش‌تر انتقادهای واقعاً مخرب‌اند) تفکر خلاق را سرکوب می‌کند و به همکاران می‌آموزد که نظراتش را برای خودش نگه دارد. علاوه بر این، سایر همکاران هم می‌بینند که وقتی نظری برای دیگران ارائه می‌شود، چه اتفاقی می‌افتد، آنان نیز می‌آموزند که نظراتشان را برای خودشان نگه دارند.

از آن جایی که نظریات جدید، شکننده و آسیب‌پذیرند، نیاز به پروراندن دارند نه این که با خشونت با آن‌ها رفتار شود، پس به جای انتقاد از ایده‌ی جدید همکاران، از او پرسید که چگونه می‌تواند نقاط ضعفش را برطرف کند و به این ترتیب در بهبود آن با او جالش کنید.

۷. چه فکر خوبی! بیایید آن را اجرا کنیم.

هنگامی که در جست‌وجوی نظریات جدید هستیم، به مجرد یافتن اولین ایده‌ی خوبی که به ذهنمان خطور می‌کند، تمایل داریم جست‌وجو را متوقف کرده، آن را به اجرا درآوریم.

متأسفانه این کار به معنی از دست دادن ایده‌های بهتری است که در صورت اختصاص زمان بیش‌تر برای تفکر و جست‌وجو، به آن‌ها دست می‌یابیم. به علاوه، اغلب ایده‌های خوب را می‌توان با کمی تفکر خلاق، به ایده‌های بسیار بهتری تبدیل کرد. بنابراین رسیدن به یک ایده‌ی خوب را پایان کار نپنداریم، در عوض آن را به عنوان نقطه‌ی شروعی برای مرحله‌ی دوم تفکر خلاق در نظر بگیریم.

۵. ما برای محصول جدیدمان، به چند ایده‌ی نو

در بازارایی نیاز داریم. پس بیایید با دانش‌آموزان یا همکارانمان جلسه‌ی بارش مغزی ترتیب دهید. این دستورالعمل موجب ارائه‌ی همان پیشنهادات و ایده‌هایی می‌شود که شما در گذشته دریافت کرده‌اید؛ یعنی غیرخلاقانه است؛ زیرا در روش بارش مغزی و سایر روش‌های رویارویی با ایده‌ها و اندیشه‌پردازی، هرچه بر تنوع شرکت‌کنندگان افزوده شود نتایج خلاقانه‌تری حاصل خواهد شد. بنابراین اگر شما به ایده‌ای در زمینه‌ی کاری خود نیاز دارید از دانش‌آموزان یا برحسب موضوع از همکارانمان برای شرکت در جلسه‌ی بارش مغزی دعوت کنید. چنین طیف وسیع از دانش، تجربه و پیش‌زمینه‌های گوناگون، گستره‌ای از نظریات متناوب را ترویج خواهد کرد و به ایده‌های خلاقانه‌ی بیش‌تری منتج خواهد شد.

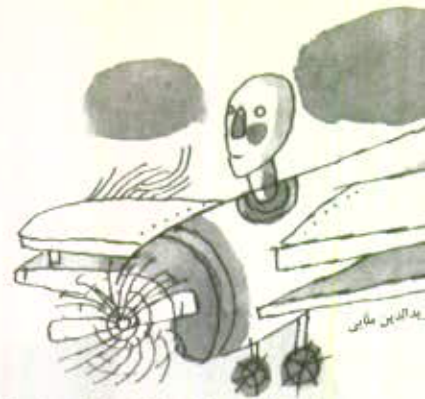
پرونده

زیرنویس

1. Jeffrey Baumgartner
2. Han-Vou Ohan
3. Su Frank Whittle

منبع

این مقاله برگرفته از وبسایت زیر است:
<http://www.giph.com/creative/article-creative-myths.php>

خلاقیت

سمیه لیاقت

آن چه پیش رو دارید، برگرفته از نامه ها و مقاله های ارسالی خوانندگان به دفتر مجله، خانم ها: صدیقه جلالی، دیبا سندنلی، مهری مشعل چی زاده، اکرم انامق نژاد و آقایان: بهروز انصاری، داریوش سرعتی زاده، مهدی شفتانی و صابر محمدی است.

خلاقیت چیست؟

آقایان مهدی شفتانی و صابر محمدی تعریف گیلفورد را به عنوان جامع ترین تعریف خلاقیت ذکر کرده اند: از نظر گیلفورد، خلاقیت با تفکر واگرا یعنی دستیابی به رهیافت های جدید برای مسائل مترادف است.

فردی با چنین تفکر، در فکر و عمل متفاوت از دیگران است، از عرف و عادت دور می شود و روش های ابداعی و جدید را به کار می برد. امروزه عقیده بر این است که در همه ی افراد، خلاقیت وجود دارد. وظیفه ی آموزش و پرورش ایجاد شرایط و زمینه ی لازم برای پرورش و بروز استعداد های خلاق است (به نقل از خانم مشعل چی زاده).

آقایان صابر محمدی، داریوش سرعتی زاده و خانم صدیقه جلالی، افراد خلاق را از نظر استیئر، بارون و باریارا کلارک با ویژگی های زیر متمایز کرده اند:

داشتن گنجایش ذهنی زیاد، علاقه مند به مسائل علمی، فرهنگی و اجتماعی، داشتن اندیشه ی عمیق تر درباره ی مسائل انتراعی، علاقه مند به بیان عقاید شخصی در مباحثات بدون اصرار به تحمیل عقاید، انعطاف پذیر و دارای بیان طنز، علاقه مند به پرسش و پاسخ، ریسک پذیر، دارای علاقه های متنوع و فرایندهای غیر متعارف فکری، دارای اصالت و نوآوری فکر و عمل و بهره مندی از قوه ی تخیل بالا، استقلال طلب، اعتماد به نفس بالا، اکتای بیش تر به قضاوت شخصی، صراحت و رکا گویی، توجه به مسائل فلسفی (مذهب، ارزش ها و...)، تسلط بیش تر بر غرایز.

چنین افرادی کم تر اختلالات روحی- روانی دارند، حافظه ی قوی و توجه دقیق به جزئیات و توانمند در انجام کارهای پیچیده را نیز از ویژگی های افراد خلاق بر شمرده اند (سمیف، ۱۳۸۲).

۸. تا وقتی خراب نشده، تعمیرش نکن.

درست چند روز پیش در یک کارگاه آموزشی به عده ای برخوردیم که از یکی از همکارانش که دائماً ایده های تازه ای ارائه می کرد، گله داشتند. از نظر ایشان، بدترین ویژگی او این بود که می خواست ایده هایش را برای تغییر فرایندها و روش هایی به کار بندد که تاکنون به خوبی و بدون هیچ مشکلی اجرا می شدند. متأسفانه بسیاری از ما (البته به جز شما) شبیه شاکیان فوق هستیم. اگر چیزی به خوبی کار کند چه یک دستگاه باشد یا یک روند اجرایی، اغلب احساس ما این است که به تغییر نیازی ندارد. خوشبختانه دکتر هانس ون اهاین^۱ و سر فرانک ویتل^۲ این طور نمی اندیشیدند و الا ما هنوز باید با هواپیماهای ملخ دار پرواز می کردیم. در نظر بگیرید هنگامی که این دو مبتکر به صورت انفرادی موتور جت را اختراع کردند، هواپیماهای ملخ دار به خوبی کار می کردند.

۹. نیازی به نوشتن نیست.

من همیشه ایده هایم را به خاطر دارم.

شاید این طور باشد؛ اما من مطمئن نیستم؛ زیرا وقتی ایده ی جدیدی به ما الهام می شود اغلب خارج از متن زندگی ماست؛ مثلاً شاید راه حل مسئله ای در خوابی که در شب دیده ایم، به ما الهام شود؛ اما پس از بیدار شدن، بیدار کردن بچه ها، خوردن صبحانه، بررسی و مرور ذهنی سخن رانی یا برنامه ی مهمی که صبح امروز باید ارائه دهید، دلهره ی جا ماندن بچه ها از سرویس مدرسه، رسیدن به موقع به قطار مترو و سایر کارها تا بعد از ظهر شما را به خود مشغول می کند تا این که سرانجام زمانی برای اندیشیدن مجدد به آن مسئله پیدا کنید. حال چه قدر احتمال دارد ایده ای را که هنگام بیدار شدن به ذهنتان رسیده به خاطر آورید؟

پرونده

پرونده

سازمان

شعبه علمی، حسی مهارت‌های آموزشی و
روانشناسی، چاپ شده به همراه کتاب
مجله، ۱۳۸۰
تألیف: سرویس، جویس، آو، دنگوان، الگوهای
تدریس، چاپ سوم، محمدرضا بهرنگی، نشر
فرنگ، ترجمه و نشر شده، ۱۳۷۴

۱. آقای بهروز انصاری به نقل از متخصصان خصوصیت‌های ذیل را به فهرست بالا افزوده‌اند:
- طرح ایده‌ها و نظریات در جمع و بدون ترس، ارائه‌ی راه‌حل‌ها، ایده‌ها و پاسخ‌های متفاوت، طرح سؤالات عجیب و غیرمتداول، منتقد، تأثیرگذار بر دیگران، علاقه‌مند به مطالعه‌ی موضوعات متنوع، دارای اطلاعات عمومی وسیع.
- آقای مهدی شفاثی به این نکته‌ی مهم اشاره کردند که خلاقیت در عین پیچیدگی، قابل پرورش نیز هست، تجربه‌ی چنین شرایطی برای هر معلمی ممکن است، زیرا خلاقیت بالقوه در همه‌ی افراد هست. بنابراین همه‌ی معلمان می‌توانند هم خلاق باشند و هم خلاق پرور. ایشان در ادامه، راهکارهایی برای پرورش این ویژگی در کلاس درس ارائه می‌کنند. که عبارت‌اند از:
۱. تقویت حس اعتماد به نفس و خودباوری دانش‌آموزان؛ اصولاً ایده‌های مثبت و ایمان به توانایی‌های فردی، شرط اول موفقیت است. بنابراین تأیید اندیشه‌های مثبت، تقویت خودباوری و شناختن دانش‌آموزان ناامید، قدم اول در راستای پرورش اندیشه‌های خلاق است.
۲. استفاده از آرای روان‌شناسان و جامعه‌شناسان در چگونگی آموزش دادن افراد؛
۳. ایجاد محیط و موقعیت مناسب برای تعامل دانش‌آموزان خلاق؛
۴. تشویق دانش‌آموزان به گمانه‌زنی در موضوعات علمی؛
۵. استفاده از روش‌های فعال در تدریس برای هدایت دانش‌آموزان در فرایند یادگیری و ایجاد فرصت برای تجزیه و تحلیل مسائل؛
۶. ایجاد فرصت مناسب برای آن‌که دانش‌آموزان احساساتشان را بیان کنند؛
۷. طراحی سؤالاتی که ذهن دانش‌آموز را به اندیشیدن وادار کند؛
۸. حفظ آرامش و ایجاد جوی آرام و به دور از شتاب‌زدگی؛
۹. توجه به تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان؛
۱۰. پرهیز از تحمیل الگوهای خاص به دانش‌آموزان؛
۱۱. دادن فرصت برای طرح سؤال‌های غیرمعمول و بحث برانگیز؛

۱۲. تشویق و معرفی ایده‌ها و راه‌حل‌های خلاق؛
 ۱۳. فراهم کردن زمینه‌ی رقابت‌های سالم؛
 ۱۴. ایجاد فرصت برای طرح انتقادهای سالم و به دور از غرض‌ورزی؛
 ۱۵. اجازه‌دادن به دانش‌آموزان و تشویق آنان برای دخل و تصرف در مسائل و مفاهیم؛
 ۱۶. ایجاد اتاق فکر برای دانش‌آموزان خلاق مدرسه و شرکت مسئولان و معلمان در جلسات آن؛
 ۱۷. استفاده از محیط‌ها و مواد کمک آموزشی متنوع؛
 ۱۸. گنجاندن ساعات درسی برای تولید دست‌سازه‌های دانش‌آموزان در برنامه‌ی هفتگی.
- خانم دیبا سندانی در مطلب ارسالی خود با عنوان خلاقیت و کتاب‌های کمک درسی تأثیر منفی برخی کتاب‌های یاد شده را بر خلاقیت و تفکر دانش‌آموزان مورد تأکید قرار دادند. خلاصه‌ی طرح مطلب ایشان چنین است.
- امروزه توجه به روش‌های تدریس فعال مورد توجه قرار گرفته که در آن دانش‌آموزان فعال هستند، این روش‌ها در جهت فعال کردن شاگردان در یادگیری و تدریس هستند و هدف اصلی از این فعالیت‌ها تعمیق بخشیدن به یادگیری است. در حالی که متأسفانه برخی کتاب‌های کمک آموزشی مذکور درست در جهت عکس این روش‌ها حرکت کرده و مانعی در برابر فعالیت و در نتیجه پرورش خلاقیت دانش‌آموزان است.
- خوشبختانه در دهه‌های اخیر، دیدگاه مؤلفان کتب درسی با توجه به اهداف نظام آموزشی تغییراتی را در جهت علمی و پژوهشی کردن کتب درسی و گسترش تفکر و خلاقیت در بین دانش‌آموزان به اجرا گذاشته‌اند؛ برای مثال در کتب علوم تجربی مطالبی با عنوان فکر کنید، بحث کنید، آزمایش کنید و... گنجانده شده است، هر چند که تنها اصلاح محتوای کتاب درسی کافی نیست و لازم است که همراه آن، هم در روش‌های تدریس و هم در نحوه‌ی ارزش‌یابی تغییر ایجاد شود و همین‌طور کتاب‌هایی تحت عنوان «کتاب‌های کمک درسی» اصلاحاتی را که در محتوای کتب درسی صورت گرفته خشی نکنند. متأسفانه برخی از این کتاب‌ها جواب کلیه‌ی سؤالات، فکر کنید‌ها و آزمایشات را در اختیار شاگردان می‌گذارند، بنابراین دیگر نیاز به بحث و گفت‌وگو یا فکر و آزمایش کردن را برای دانش‌آموزان باقی نمی‌گذارند.

حق دارم؟

جست و جو، بازرسی و واریسی وسایل دانش آموز و دنبال عیب گشتن

تعامل معلم و دانش آموزان از ابعاد گوناگون قابل بررسی است. معلم نسبت به دانش آموزان حقی دارد و از طرف دیگر دانش آموزان نیز حقوقی دارند که باید معلمان محترم رعایت کنند.

در هر شماره موضوعی طرح می شود تا صاحب نظران دیدگاه های خود را در آن خصوص مطرح سازند. در این شماره به مسئله ی جست و جو، بازرسی و واریسی وسایل دانش آموز و دنبال عیب گشتن می پردازیم.

یکی از آموزه های اسلام، اصل پراشت است. به این معنی که انسان ها از جرم و خلاف بری و مبرا هستند، مگر آن که عکس آن ثابت شود. قانون اساسی نظام جمهوری اسلامی نیز که برخاسته از متون اسلامی است، بر این اصل پایه ریزی شده است. اصولاً، فرهنگ دینی اجازه ی سوءظن به آحاد جامعه را نمی دهد: «اجتنبوا کثیراً من الظن، ان بعض الظن اثم»^۱. اگر قرار باشد هر که از در منزل خود بیرون آید، به احتمال این که شاید قصد ارتکاب جرمی را داشته باشد، او را بازداشت کنند، حکومت وحشت حاکم می شود و آحادی در جامعه دل به کاری نمی سپارد، چه رسد به این که برای طرح های بلندمدت سرمایه گذاری کند.

جامعه ی اسلامی جامعه ی اخلاقی است. تشکلی بر پایه ی ایمان به خدا و قیامت است. مردم قبل از آن که از پلیس حساب ببرند، از خدا و حسابرسی او بیمناک اند و به آیاتی از این دست معتقدند: «الم یعلم بان الله یرى»^۲: نمی داند که خداوند می بیند! این آیه ی شریفه فضیل عیاض را لرزاند و از سرعت برحذر داشت. باید به مردم اعتماد داشت و حس اعتماد به نفس را ترویج کرد، گرچه در ابتدا خساراتی را هم تحمل کنیم.

نبض این کار به دست معلم است. او می تواند دست روی فطرت و نهاد پاک کودک بگذارد و به او تلقین کند که تو درست کار و پاک کرداری. اگر هم او مدد تراشی را از کنار دست هم شاگردی خود برداشت و در کیف خود نهاد، حمل بر اشتباه و حواس پرتی دانش آموز کند و خطاب به کلاس بگوید: «بچه ها آخر زنگ است، وسایل خود را جمع کنید و اگر مداد یا تراش دوستان داخل وسایل شما رفته است، آن را پیدا کنید و امانت را به صاحبش برگردانید که خدا امانت داران را دوست می دارد».

یک بار یکی از دانش آموزانم دست در برگه ی امتحانی خود برده بود و ادعا می کرد که پاسخ این سؤال را پشت صفحه نوشته بودم و شما ندیده اید و نمره نداده اید. من که اختلاف رنگ جوهر خودکار را به وضوح می دیدم، صلاح ندانستم به خاطر ۵/۰ نمره شاگرد کم من و سال را متقلب و دزد بنامم و آن ۵/۰ نمره را دادم. ولی از آن به بعد، هنگام پس آوردن اوراق امتحانی، ابتدا کلاس را مخاطب قرار می دادم و می گفتم: «این برگه ها دست شما امانت است، شما همه نور چشم من و مورد اعتماد هستید؛ برگه ی خود را بازمینی کنید و اگر اشتباهی در تصحیح داشته ام، اطلاع دهید».

بارها در جلسه ی امتحان گفته ام: «همه ی شما کارتان درست است و سرتان فقط روی برگه تان است. به کار خود ادامه دهید تا من برگردم».

با این روش فضایل اخلاقی و درست کاری را به بچه ها تلقین می کردم. اساساً پیشگیری بهتر از درمان است. اگر زمینه را برای ارتکاب جرم از بین ببریم و اعتماد به نفس و اتکال به خدا را پیشاپیش در کلاس القا کنیم، بهتر است تا بگذاریم کودک دچار وسوسه ی شیطان شود و سپس میج گیری و آبروریزی کنیم.

اول مهرماه با قاطعیت اعلام کنیم، آوردن فلان شی به مدرسه خلاف مقررات است و اگر دیده شود با آن برخورد می شود. شما بچه ها، برای درس خواندن و عالم شدن آمده اید و مسلماً دور کار خلاف نمی گردید. ما به شما کاملاً اعتماد داریم. هم خودتان دین دار و خداترس هستید، هم در خانواده های نجیب و مؤمن تربیت شده اید. با این القائات، دیگر نیازی به سوءظن به دانش آموز نوباً و واریسی کردن کیف و وسایل او نیست. اسلام می گوید، اگر با این تأکیدات و پیشگیری ها باز یکی دو مورد تخلف دیدی، تغافل کن. عاقل آن است که با تحمل ضرر کوچک، مانع از تحمل خسارت بزرگ بشود. هتک حرمت یک نوجوان چه بسا او را می پروا کند و باعث شود، دست به جرایم بزرگ بزند.

زیرنویس

۱. قرآن کریم، سوره ی حجرات، آیه ی ۱۲.

۲. قرآن کریم، سوره ی هلق، آیه ی ۱۴.

نگاهی به موزه‌ی جواهرات ملی ایران و بناهای تاریخی کرمانشاه

موزه‌ها و بناهای تاریخی ایران (۲)

نوشته: جواد باباخانی

دریای نور

تاج قاجاریه

قندان فیروزه‌نشان

آفتابه لکن مرصع

نیم تاج زمرد و بریلان

جقه‌ی فیروزه‌نشان

کره‌ی جواهرنشان

سنباق مروارید شبیه قو

موزه، گنجینه‌ی آثار باستانی

کلمه‌ی موزه از ریشه‌ی یونانی موزیون (Mouseion) گرفته شده است. در یونان قدیم معابد رب النوع‌های یونانی به این نام خوانده می‌شدند. به همین دلیل به مرور زمان برای هر مکانی که در آن آثار مقدس و گران‌بها نگهداری می‌شده به کار رفته است، خواه این آثار ارزشمند مربوط به دوران گذشته و خواه مربوط به زمان حاضر باشد.

موزه‌ی جواهرات ملی ایران

اطلاعات دقیقی در مورد کیفیت و کمیت گنجینه‌ی جواهرات تا قبل از دوران صفویه در دست نیست. می‌توان گفت تاریخچه‌ی جواهرات ایران از زمان سلاطین صفوی آغاز شده است. تا قبل از صفویه اقلامی از جواهرات در خزانه‌ی دولتی وجود داشت. سلاطین صفوی حدود دو قرن (۹۰۷ تا ۱۱۴۸ هـ. ق) شروع به جمع‌آوری نفایس و گوهرها کردند. در حکومت‌های بعدی بر تعداد آن‌ها افزوده شد. به موجب قانون مصوب ۲۵ آبان ۱۳۱۶ شمسی قسمت عمده‌ی جواهرات به بانک ملی منتقل شد. خزانه‌ی فعلی جواهرات در سال ۱۳۳۴ ساخته و در سال ۱۳۳۹ با تأسیس بانک مرکزی ایران، افتتاح و به این بانک سپرده شد و اکنون در صیانت بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران است.

بهای این مجموعه چه قدر است؟

هیچ‌کس پاسخ این سؤال را نمی‌داند زیرا در این مجموعه گوهرهایی هست که در جهان نظیر ندارد. مجموعه‌ی جواهرات ملی ایران از نظر هنری، تاریخی و منحصر

به فرد بودن در شرایطی است که حتی زبده‌ترین کارشناسان و ارزیابان جهان هم نتوانسته‌اند ارزش واقعی یا تقریبی آن‌را محاسبه کنند. این جواهرات در ۳۷ گنجینه قرار گرفته است که برخی از آن‌ها را معرفی می‌کنیم:

گنجینه‌ی شماره‌ی (۱۷): تحت نادری، این تخت در زمان فتحعلی‌شاه ساخته شده است در مراسم تاج‌گذاری محمدرضا پهلوی از این تخت استفاده شد.

گنجینه‌ی شماره‌ی (۲۴): شمشیر جهانگشای تادری شمشیری است زرین که روی آن ۱۸۶۹ قطعه الماس فلامک نشانداده شده و پشت آن تصویری از فتحعلی‌شاه، میناکاری شده است. این شمشیر یکی از سلاح‌های مشهور ملی معروف به شمشیر جهانگشای نادری است که پس از جهانگشای‌های نادر به جواهر آراسته شده است. بیش‌تر شاهان ایران در تاج‌گذاری از این شمشیر استفاده کرده‌اند.

گنجینه‌ی شماره‌ی (۲۶): محتوی جواهراتی است که برای استفاده‌ی خاندان پهلوی اختصاص داده شده بود.

گنجینه‌ی شماره‌ی (۱۴): نیم‌تاجی است آراسته به ۲۹۴ برلیان و ۷ قطعه زمرد درشت که ویژه‌ی فرح دیبا بود و بقیه‌ی گنجینه برای سایر خاندان پهلوی بود.

گنجینه‌ی شماره‌ی (۳۴): تاج مورد استفاده‌ی رضاحان و پسرش که از طلا و نقره ساخته شده و آراسته به الماس‌های برلیان بسیار اعلا، تخمه‌های درشت زمرد، یاقوت کبود و مروارید است. وزن تاج در حدود دو کیلو و هشتاد گرم است.

در همین گنجینه، الماس معروف «دریای نور» قرار دارد که نادر

از هند به ایران آورده است و در میان جواهرات ملی ایران مقام اول را دارد. وزن دریای نور ۱۸۲ قیراط و رنگ آن صورتی است که کمیاب‌ترین رنگ الماس است.

گنجینه‌ی شماره‌ی (۳۵): تاج مورد استفاده‌ی فرح دیبا است که در سال ۱۳۴۶ از میان جواهرات ملی ساخته شد. بدنه‌ی این تاج از پلاتین و تعداد سنگ‌های قیمتی آن به این شرح است: ۱۴۶۹ قطعه برلیان، ۳۴ قطعه زمرد، ۲ قطعه لعل، ۳۴ قطعه یاقوت و ۱۰۵ قطعه مروارید. وزن این تاج ۱۴۸۰/۹۰ گرم است.

گنجینه‌ی شماره‌ی (۳۷): کره‌ی جواهر نشان که جواهر سازان ایران در سال ۱۲۹۱ هـ. ق به دستور ناصرالدین‌شاه ساخته‌اند. وزن خالص طلای به کار رفته در این کره ۳۴ کیلوگرم و وزن جواهرات آن ۳۶۵۶ گرم و تعداد کل جواهرات نصب شده در آن بالغ بر ۵۱۳۶۶ قطعه است.

آثار باستانی کدامند؟

آثار باستانی (تاریخی) به بناها، اشیاء، سنگ‌نبشته‌ها، مجسمه‌ها، فسیل‌های انسانی و به‌طور کلی همه‌ی «آثاری» که با ساخته‌ی دست و اندیشه‌ی انسان گذشته هستند یا به نحوی با زندگی او ارتباط دارند، گفته می‌شود.

کتیبه‌ی بیستون یادگاری گران‌بها از داریوش

در ۳۰ کیلومتری شرق کرمانشاه و بر بلندای کوه معروف بیستون، سنگ‌نگاره‌ای از داریوش بزرگ به طول ۲۰ متر و عرض ۸ متر حک شده است.

این سنگ‌نگاره از یک

مجموعه‌ی جواهرات ملی ایران از نظر هنری، تاریخی و منحصر به فرد بودن در شرایطی است که حتی زبده‌ترین کارشناسان و ارزیابان جهان هم نتوانسته‌اند ارزش واقعی یا تقریبی آن‌را محاسبه کنند

نقش بر حسته و چهار کتیبه، به زبان‌های عیلامی، سومری، بابلی و پارسی، تشکیل شده که در آن زبان‌های پارسی به پادشاهی رسیدن و نام کشورهای تحت فرمانروایی او حک شده است.

در این نقش بر حسته، داریوش با قامتی بلند و چهره‌ای جذاب در حالی که تاج کنگره‌دار زیبایی بر سر دارد دست راست خود را به نشانه‌ی احترام به سوی فرشته‌ی فروهر بلند کرده است و در همان حال که کمان شاهی را در دست دیگرش گرفته پای چپ خود را روی پله‌ی گنبدات گذاشته است. مقابل او ۹ تن از شورشیان در حالی که دست‌هایشان را پشت پشته و گردنشان با طنابی به هم وصل شده قرار دارند. پشت سر داریوش هم یک کمان‌دار و یک سرباز پارسی حک شده است. داریوش در این کتیبه ابتداء به معرفی خود و اجدادش می‌پردازد. در انتها هر کسی را که به این کتیبه میبوی برساند نفرین می‌کند و دمنشور می‌دهد تا از این کتیبه حفاظت کند. دلیل سالم ماندن این کتیبه‌های سنگی ۲۵۰۰ ساله تا به امروز این

است که پس از پایان حک کردن کتیبه‌ها داریوش دستور داد پتکان‌های سنگی را که برای آلا رفتن از کمه درست شده بود خراب کند تا پادشاهان و حاکمان در آینده نتوانند آن‌ها را سببی برسانند.

طاق پستان

مجموعه‌ی بنا یکی طاق پستان در دامنه‌ی کوهی به همین نام و در کنار چشمه‌ای در شمال شرقی شهر که مناشه واقع شده است. در این مجموعه سه اثر از دوره‌ی ساسانی وجود دارد که شامل سنگ‌نگاره‌ی اردشیر دوم و دو طاق سنگی به نام‌های ایوان بزرگ و کوچک است که در آن‌ها کوه کده شده‌اند.

مهم‌ترین اثر طاق پستان ایوان بزرگ است که در فضایی مستطیل شکل به ارتفاع ۱۲ متر، عرض ۷ و عمق ۷ متر دراز کشیده شده است. بر حوضه‌های دو طرف ورودی این ایوان، نقش زیبایی از دو فرشت رندگی و بر بالای فرس‌های حلالی شکل ایوان بر نقش دو فرشته‌ی بالدار (الهه‌ی پیروزی بیک) حک شده است. هر

کدام از این الهه‌ها در یک دست، خلقه‌ی رویان‌دار و در دست دیگر حامی بر او فرواننده دارند. این الهه‌ی این ایوان به دو بخش تقسیم شده است. بخش بالایی، صحنه‌ی تاج‌گذاری پادشاه ساسانی از اهورامزدا در کنار الهه‌ی اناهید را نشان می‌دهد و در بخش پایینی نیز نقش سوارگیری، حک شده است. هم‌چنین بر دیواره‌های جانبی این ایوان، صحنه‌هایی از پادشاه ساسانی در حال شکار گوزل و گراز و نیز شکار تنگانه‌ای از دوره‌ی قاجاریه به همراه گله‌ای به خط نستعلیق حک شده است. در سمت راست ایوان بزرگ، ایوان کوچکی قرار دارد. بر دیوار استهلی این ایوان نقش بر حسته‌ی شاپور دوم و پسرش شاپور سوم به همراه کتیبه‌هایی به خط پهلوی حک شده است.

در سمت راست ایوان کوچک و بر دامنه‌ی کوه پستان، سنگ‌نگاره‌ی دیگری حک شده است که صحنه‌ی تاج‌گذاری اردشیر دوم ساسانی را نشان می‌دهد. در این بخش، اردشیر دوم در مرکز صحنه ایستاده است و در حالی که دست چپ خود را روی فیسفه‌ی شمشیرش گذاشته، با دست راست خلقه‌ی رویان‌داری را بر او فروانده است. در سمت چپ صحنه‌ی اردشیر نیز نقش الهه‌ی میترا در حالی که دور سرش را هاله‌ای از نور فرا گرفته دیده می‌شود. این الهه روی گلی بنومری ایستاده و شاخه‌ی برمنی در دست دارد. هم‌چنین بر پایی اردشیر، اهورامزدا، نقش داشته که احتمالاً معنی به خدایان می‌دهد.

منابع

۱. محمدی، بهرام. کهن‌دیار، چاپ ده‌م، تهران، سال ۱۳۵۹.
۲. ت. ا. گوروش، کیرتا داریوش کبیر، چاپ سوم، تهران، سال ۱۳۵۶.
۳. بهرام، سیمه‌ی آشنای با باغ‌های تاریخی، تهران، سال ۱۳۹۶.
۴. راهنمای جزایری جواهرات ملی، بهرام، قدرت‌آمو، فرهنگ، و نقد معنی‌های هنر و میراث جهانی اسلامی، سال چاپ دوم، ۱۳۹۵.
۵. حمید عیسی، دانش جهان‌شناسی، او و دیگران، جامع‌شمس، تهران، سال چاپ دوم، ۱۳۹۷.

فعالیت‌های فوق برنامه

بهزاد محمودیان

● عنوان: آشنایی با فعالیت‌های مکمل و فوق برنامه

● مؤلفان: عباسعلی مظفری، سیاوش روحانیان و مریم خسرویانی

● ناشر: ویرای دانش با همکاری دفتر آموزش و پرورش راهنمایی تحصیلی

(تلفن: ۳۳۳۱۴۷۸۸ و ۸۲۲۸۲۹۷۸ و ۹-۸۸۸۲۷۰۷۱-۰۲۱)

● تهران، پاییز ۱۳۸۴، ۴۸ ص.

مجموعه‌ای که پیش رو دارید به منظور آشنایی هرچه بیش‌تر متولیان تعلیم و تربیت، به‌ویژه معلمان و مربیان دوره‌ی راهنمایی تحصیلی، با فعالیت‌های مکمل و فوق برنامه است. کتاب فوق از بخش‌های گوناگونی تشکیل شده است، که عبارت‌اند از:

فعالیت‌های مکمل و فوق برنامه و جبران خلأ و کاستی‌ها:

نباید فعالیت‌های مکمل و فوق برنامه را به عنوان جزء مجزایی از برنامه‌ی درسی دید. این فعالیت‌ها بخشی از مدیریت و برنامه‌ی آموزشی هستند که به منظور رشد همه‌جانبه و برای فعال‌سازی تمامی ابعاد شخصیت دانش‌آموزان طراحی می‌شود. در جهت اثربخشی برنامه‌های رسمی انجام می‌پذیرند. هدف‌گیری آن‌ها به سمت وسوی امور اجتماعی است که بعضی از آن‌ها در فضاهایی غیر از محیط مدرسه انجام می‌شود. سبب ایجاد تغییرات و تحولات ضروری در برنامه‌های فعلی مدارس است و موجبات حفظ سلامت روانی دانش‌آموزان را فراهم می‌آورد. مقصود اصلی این فعالیت‌ها آسیب‌زدایی از دوران تحصیل به ویژه در دوره‌ی آموزش عمومی است.

اصول طراحی و ویژگی‌های فعالیت‌های مکمل و فوق برنامه:

فرایند محور بوده و طراح آن معلمان و دانش‌آموزان خواهند بود. متناسب با ویژگی‌ها و نیازهای جسمی، ذهنی، اجتماعی و عاطفی دانش‌آموزان و مقتضیات محلی و منطقه‌ای تنظیم خواهد شد. بخشی از آموزش مستمر سراسری زندگی را در بر خواهد گرفت. فراگیرندگان از طریق مشارکت در فعالیت‌ها، فرایند یاددهی-یادگیری را آغاز و ادامه خواهند داد. به فرصت‌های آموزش فردی، گروهی، خلاقیت و ابتکار توجه خواهد شد. به تفاوت‌های فردی، علایق و استعدادها توجه خواهد شد. این فعالیت بر آموزش غیرمستقیم و تربیت پنهان تأکید دارد. در فعالیت‌های روزانه پیش‌بینی می‌شود که توسعه و تعمیق یادگیری از مدرسه به جامعه منتهی شود. جنبه‌های نشاط و شادابی، تحرک و جنب‌وجوش را تقویت کند؛ به این منظور باید فعالیت‌های تفریحی با مشارکت دانش‌آموزان همراه شود.

این فعالیت‌ها بر اساس اصول و سیاست‌های زیر و برای نیل به آن طراحی و پیشنهاد شده است: کاهش تمرکز و واگذاری مسئولیت، برنامه‌ریزی و اجرای فعالیت‌های مکمل و فوق برنامه به مدارس، تقویت نقش دانش‌آموزان در برنامه‌ریزی و اجرا، افزایش مشارکت معلمان، احیای نقش تربیتی معلمان و تلفیق آموزش و پرورش، تقویت نقش اولیای دانش‌آموزان.

مراحل تهیه فعالیت‌های مکمل:

الف) تعیین مفاهیم اصلی درس یا مسائل مرتبط به هر درس؛

ب) مشخص کردن سطوح حیطه‌های یادگیری؛

ج) مشخص کردن هدف؛

د) انتخاب روش‌های متناسب با مفاهیم و اهداف درس؛

ه) اجرای روش‌های مناسب در تهیه و تولید فعالیت‌های مکمل بر اساس مفاهیم و اهداف درس.

بخش‌های دیگر کتاب، مراحل طراحی الگوی فعالیت‌های مکمل، نمونه‌ی فعالیت‌ها، ارزش‌یابی از فعالیت‌های مکمل و فوق برنامه، چگونگی ارزش‌یابی پوشه‌ای و اقدامات و اسناد تهیه شده است.

آبان ۱۳۸۷

۳ آبان ۱۱۹۲ خورشیدی
پایان جنگ ایران روس و عقد معاهده‌ی گلستان

ماه هشتم از سال

خورشیدی و روز دهم از هر

ماه را، آبان می‌گویند. آبان

در اوستا آپ (AP)، در

پارسی باستان آپی (Api)،

در فارسی آب (AB) گفته

شده؛ در اوستا به معنی

فرشته‌ی نگهبان آب به کار

رفته و همه‌جا به صورت

جمع آمده است.

رنگ قرمز، جگری، فلز

آهن، سنگ مرجان قرمز و

سیاره مریخ را به این ماه

منسوب کرده‌اند.

عهدنامه‌ی گلستان* در تاریخ ۲۹ شوال سال ۱۲۲۸ هـ. ق با حضور سفیر انگلیس به وسیله‌ی ابوالحسن خان شیرازی نماینده‌ی ایران و نیکولا نماینده‌ی روس به امضاء رسید و براساس آن شهرهایی از ایران به روسیه واگذار شد. مفاد عهدنامه‌ی گلستان، به جز قسمتی که مربوط به انتزاع قسمتی از قفقازیه از خاک ایران است، بعدها از طرف حکومت شوروی سوسیالیستی روسیه لغو شد. این عهدنامه در ۱۱ فصل و یک مقدمه نوشته شده است که در ذیل به دو فصل آن اشاره می‌شود:

۱. پادشاه ایران برای ابراز دوستی و وفاق نسبت به امپراطور روسیه تمامی ولایات قریباغ، گنجه و خانات مرشکی، شیروان، قبه، دربند، باکو و هر نقطه از ولایات طالش را که بالفعل در تصرف دولت روسیه است و تمامی داغستان و گرجستان را تا دریای خزر مخصوص و متعلق به دولت امپراتوری روسیه می‌داند.

۲. امپراطور روسیه برای ابراز و اظهار دوستی به پادشاه ایران و برای اثبات ایمی از طرف خود و ولیعهدان عظام اقرار می‌کند هر یک از فرزندان پادشاه ایران که به ولیعهدی معین می‌شوند هرگاه محتاج اعانت و امداد دولت روسیه باشند مضایقه نکند تا از خارج کسی نتواند در مملکت ایران دخل و تصرف کند و اگر در امور داخلی مابین شاهزادگان منازعاتی رخ دهد دولت روسیه را در آن میانه کاری نباشد مگر آن که پادشاه وقت خواهش نماید.

جالب است که در این معاهده ایران به طور ضمنی قبول کرد که در دریای خزر نیروی دریایی نداشته باشد. «مر پرسی سایکس» در کتاب تاریخ خود نوشته است: هنگام مذاکره درباره‌ی این قسمت از قرارداد در تهران حاجی میرزا آقاسی، که بعدها صدراعظم محمدشاه شد، برای پایان دادن به مذاکره و مصاحبه فریاد زد: «ما از آب شور چه می‌خواهیم؟»

انشاره

و قایم و حوادث مهم به شکل‌های مختلف در رسانه‌های گوناگون مطرح می‌شوند. در صفحه‌ی روز شمار سعی می‌کنیم به اتفاقاتی اشاره کنیم که تاکنون کم‌تر مطرح شده‌اند و هم‌چنین تا حدی کاربرد آموزشی دارند. معلمان محترم می‌توانند به مناسبت‌های گوناگون آن‌ها را در کلاس درس به کار ببرند.

روز شمار

مجموعه فرهنگ مقدم

لیلا فلاح فیروزآبادی

۴ آبان ۱۳۴۳ خورشیدی
اعتراض و افشای حضرت
امام خمینی (ره) علیه پذیرش
کاپیتولاسیون در مجلس شورای
ملی ایران

۷ آبان ۵۳۹ ق.م
صدور فرمان تاریخی و پروازهای
کوروش هخامنشی، معروف به
نخستین منشور ملل در پی تصرف
کامل بابل (روز جهانی کوروش)

۹ آبان ۱۳۰۴ خورشیدی
اعلام خلع احمدشاه از سلطنت و
انقراض سلسله قاجاریه

برابر این قانون، تمام اتباع
کشور آمریکا در هر رده ای،
مصونیت سیاسی داشتند. به این
معنی که دادگاه های ایران
اجازه ای محاکمه ای هیچ
خلاف کار آمریکایی را، که در
ایران مرتکب جرم شده باشد،
نداشتند و می بایست فقط دادگاه
آمریکا به جرایم شهروندان خود
رسیدگی می کرد.

امام خمینی در سخنرانی
روشن گرانه ای در قم فرمودند:
«... با کمال وقاحت ملت
ایران را از سنگ های آمریکایی
پست تر کردند اگر کسی یک سنگ
آمریکایی را با اتومبیل زیر بگیرد
او را بازخواست می کنند حتی
شاه ولی چنان چه آشپز
آمریکایی، شاه ایران را زیر بگیرد
کسی حق اعتراض ندارد. چرا؟
ما با این مصیبت چه کنیم؟...»

دستآورد سخنرانی حضرت
امام خمینی (ره)

۱. تشکیل هیئت مؤلفه ای
اسلامی برای برپایی و ادامه ی
مبارزه علیه رژیم شاه؛

۲. ترور موفق حسنعلی
منتصور که طراح لایحه ی
کاپیتولاسیون بود.

«پس از فتح بابل و آزادی
یهودیان در بند، کوروش تصمیم
گرفت اعلامیه ای صادر کند پس
فرمان داد بر استوانه ای سفالی نقش
کنند که: او اراده کرده است به مللی
که تاکنون تحت اقتدار شاهان بابل
زیسته اند اطمینان دهد که می توانند
به وطن های خود بازگردند و خدایان
خویش را در آن جا مستقر سازند.
در عین حال او در این
اعلامیه می پذیرد که قدرت
کنونی خود را موهون خدای
بزرگ است و سلسله ای او از
ایزدان برکت یافته است.»

«من کوروش هستم...
هنگامی که من با صلح وارد بابل
شدم... ویرانه های آن را آباد
کردم، فقر آن ها را بهبود
بخشیدم...»

اظهارات کوروش از
دیدگاهی نوین درباره ی
شخصیت بشری نیز حکایت
دارد. همه ی انسان ها ارزشی
برابر دارند. هر کس می تواند بنا
به گزینش خود خدا را بپرستد...
«من برای همه ی انسان ها،
آزادی پرستش خدایانشان را
برقرار کردم»

این فرمان تاریخی اولین منشور
حقوق بشر شناخته شده است.

«در مجلس پنجم اکثریت
قاطعی علیه خاندان قاجار تشکیل
گردیده و سیل تلگرافات و نامه ها
از شهرستان ها به مجلس و دولت
دریاری خلع احمدشاه از سلطنت
سرازیر بود و فعالیت های دامنه داری
در محافل ملی و مطبوعاتی برای این
منظور صورت می گرفت تا
سرانجام مجلس پنجم در اوایل
آبان ماه ۱۳۰۴ شمسی با اکثریت ۸۰
رای موافق در برابر رای مخالف
انقراض سلطنت خاندان قاجار را
تصویب و اعلام کرد.

هم چنین مجلس پنجم
تصویب کرد که برای تعیین
سرنوشت آینده ی کشور، مجلس
مؤسسان به نسبت دو برابر عده ی
نمایندگان مجلس شورای ملی
تشکیل شود. ضمناً تا پایان کار
مجلس مؤسسان، مجلس
شورای ملی، حکومت موقت را
به رضاخان سپرد.

مجلس (مؤسسان) که به
سرعت تشکیل گردید، در جلسه ی
مورخ ۲۱ آذر ۱۳۰۴ ش با اکثریت
۲۵۷ نفر از ۲۶۰ نفر عده ی
حاضر، طی ماده واحده ای، اصول
سه گانه ۳۶ و ۳۷ و ۳۸، متمم
قانون اساسی را طوری اصلاح و
تصویب کردند که مطابق آن،
مجلس مؤسسان اصول سلطنت
مشروطه ی ایران به شخص
رضاخان پهلوی و خاندان او
واگذار شد.»

٢٥
٢٤
٢٣
٢٢
٢١
٢٠
١٩
١٨
١٧
١٦
١٥
١٤
١٣
١٢
١١
١٠
٩
٨
٧
٦
٥
٤
٣
٢
١

دانشمندان با انتقال ژن، پشه‌ی آنوفل غیربیماری‌زا تولید کردند

دانشمندان با دست‌کاری ژنتیکی، موفق به تولید پشه‌ای شده‌اند که در برابر انگل مالاریا مقاوم است و در مقایسه با حشرات ناقل بیماری مالاریا شانس بیش‌تری برای زنده‌ماندن دارد. به گزارش ایسنا، با این موفقیت، اثراثری کنترل بیماری مالاریا تحریک تازه‌ای پیدا کرده و این امیدواری ایجاد می‌شود که تکثیر حشره‌ای تراریخته (دست‌کاری ژنتیکی شده) بتواند به ریشه کن کردن بیماری مالاریا کمک کند. این حشره ژنی دارد که از آلوده شدن به انگل‌های مالاریا جلوگیری می‌کند. پشه‌هایی که دارای این مزیت هستند گونه‌ی برتر محسوب می‌شوند و از پشه‌ی دیگر که ناقل انگل مالاریا هستند قوی‌تر و مقاوم‌تر خواهند بود. البته پژوهشگران گفته‌اند که مطالعات آن‌ها مراحل اولیه را طی می‌کند و ممکن است ده سال طول بکشد تا حشره‌ی جدید وارد محیط زیست شود.

گوسفند برخوردار از اندام‌های انسانی پرورش یافت به گزارش خبرگزاری مهر، اسماعیل زنجانی، استاد ایرانی دانشگاه «نواد» آمریکا در اقدامی بی‌سابقه موفق به پرورش گوسفندی با استفاده از اندام‌های انسانی شد.

۱۵ درصد از سلول‌های بدن این گوسفند از سلول‌های انسانی و ۸۵ درصد آن از سلول‌های حیوانی تشکیل شده است. این دانشمند امیدوار است با استفاده از سلول‌های بنیادی مغز استخوان بیماران، نسل‌های جدیدی از گوسفندان را پرورش دهد و از اندام‌های آن‌ها برای عمل پیوند به بدن انسان‌ها استفاده کند.

استفاده از تخم مرغ برای مبارزه با مارگزیدگی به گزارش خبرنگار ایانا به نقل از سایت آی‌تی‌پی تحقیقاتی در خصوص استفاده از پادزهر تخم مرغ در حال انجام است، که از آن به عنوان یک جایگزین مناسب برای پادزهر حاصل از سرم اسب استفاده کرد. براساس این گزارش می‌توان از حدود ۵۰ عدد تخم مرغ، معادل یک لیتر سرم اسب، پادزهر تولید کرد با توجه به این که مرغ تخم گذار در سال می‌تواند در حدود ۲۵۰ عدد تخم مرغ تولید کند، هزینه‌ی استحصال پادزهر مار از تخم مرغ بسیار پایین‌تر از سرم اسب و محصول جدید دارای اثرات جانبی به مراتب کم‌تر از پادزهر حاصل از سرم اسب است.

چربی مرغ، منبع جدید سوخت زیستی

امروزه میزان کمی از سوخت زیستی آمریکا از چربی حاصل از مرغ تهیه می‌شود، اما با افزایش قیمت روغن سویا این مسئله ممکن است به‌طور کلی تغییر کند و سوخت زیستی به عنوان منبع سوختی قابل اطمینان برای ناوگان حمل و نقل آمریکا استفاده شود. با این حال استفاده از این چربی در شرایط دمایی متفاوت، مشکلاتی را به وجود می‌آورد.

گردآورنده: میترا یعقوبیان*

آیامی دانید که...

گردش

علمی

اشاره

علوم تجربی را نمی‌توان با بیان یک سری حقایق یا دستورها آموزش داد. این آموزش برای دانش‌آموزان خسته‌کننده است. ما چیزی بیش از گفته‌های معلم نیاز داریم که به بچه‌ها دیکته شده و سپس روی ورقه‌ها به معلم بازگردانده شود. معمولاً گفته‌هایی که در آغاز یاد گرفته می‌شوند، در پایان فراموش می‌شوند.

علم یک سری حقایق بی‌پایان نیست که مشاهده و ثبت شده باشد. آن چه را که دانش‌آموزان باید بیاموزند این است که چگونه فکر کنند، منطقی بیندیشند، مشاهده کنند، مشاهده‌های خود را جمع‌آوری، منظم و ثبت کنند و چگونه حدس بزنند و... آن چه از همه مهم‌تر است این که بچه‌ها ضمن آموختن و انجام دادن همه‌ی فعالیت‌ها لذت ببرند نه این که آن‌ها را به خاطر نمره انجام دهند، مثل بازی فوتبال که مهیج است حتی اگر در آن برنده نشوند.

برپایی فعالیت‌های فوق برنامه از قبیل گردش و بازدید علمی، ایجاد نمایشگاه و... از راه‌های حصول به این مهم هستند.

در آموزش و پرورش هر کشور معلم عنصر اساسی در فرایند یاددهی-یادگیری محسوب می‌شود و فردی پویا، مبتکر، خلاق و مسئول است. بنابراین از آن جا که خود معلم برنامه‌ریز درس است یا تشخیص نیازهای دانش‌آموزان می‌تواند فعالیت‌های مناسبی را بر مبنای محتوای درس‌ها طراحی و در کلاس یا خارج از آن اجرا کند تا فرصتی برای اندیشیدن و یادگیری و هم‌فکری دانش‌آموزان و تثبیت یادگیری آنان فراهم سازد به همین دلیل به عنوان معلم علوم

نوشته: شاکرم عبدی پور^۱

تجربی، یک فعالیت درسی (از نوع گردش علمی) را تدارک دیده‌ام تا اهداف زیر را دنبال کنم:

۱. فراهم کردن موقعیت برای حضور تمام دانش‌آموزان در انجام فعالیت؛
۲. تنوع بخشی به فرایند آموزش؛
۳. ایجاد روحیه همکاری، تعاون، مشارکت و مشورت در میان دانش‌آموزان؛
۴. ایجاد اعتماد به نفس در دانش‌آموزان؛
۵. تعمق یادگیری و تقویت مهارت جمع‌آوری اطلاعات؛
۶. ایجاد حس قدرت‌دانی دانش‌آموزان از دست‌اندرکاران سایر مشاغل، که نیازهای ما را تأمین می‌کنند؛
۷. دوری از آموزش یکنواخت و گرایش به سوی آموزش‌های فعال؛
۸. فراهم کردن فرصت‌های یادگیری خارج از محیط آموزشی مدرسه‌ای؛
۹. بهره‌گیری از امکانات جامعه به عنوان مرکز منابع و کانون فعالیت‌های مناسب برای یادگیری؛
۱۰. درگیر کردن مستقیم دانش‌آموزان با موضوع درسی؛
۱۱. سوق دادن دانش‌آموزان به سوی تحقیق و مطالعه‌ی بیشتر.

تجربه‌ی یک گردش علمی (فعالیت علمی):

یکی از مباحث درس علوم تجربی پایه‌ی دوم راهنمایی تحصیلی، مبحث زغال سنگ است که بیش‌تر سال‌ها این مبحث را با روش تدریس به شیوه‌ی سخن‌رانی و گاهی هم با نمایش چند قطعه زغال سنگ در کلاس

در آموزش و پرورش هر کشور
معلم عنصر اساسی در فرایند
یاددهی، یادگیری محسوب
می شود و فردی پویا، مبتکر،
خلاق و مسئول است

تولید استخراج زغال سنگ رسیدیم و کار کار را به این
و صورت های پوشیده از زغال مشاهده کردیم دانش آموزان
به هیجان آمده بودند، و بعضی به شوخی می گفتند لگه کنید
این همه حاجی قیرو را

شوق به امر حقیقی و کسب اطلاعات در این زمینه را به
راحتی در چشمان شاگردانم قرار دادم، اما این کار آسانی
نیست باید انتظار یافتن جواب سوالشان را بکشند، چرا
که من تا پایان بازدید بچه ها را توانی های تریاک و سوز و
بیخ دریغ، معدن هیچ فرصتی نداشتیم، هرگز که یک
گروه به داخل تونل می رفتیم و به بچه ها ملذک می شدیم
که به وقت مشاهده کنید و بعدا مشاهدات خود را بر این
بنال کنید. و بچه ها را می دیدم که گنجینه های قریب دور
چراغ های کاربندی را به مشاهده ی لایه های، سبزی زغال
و بلورهای سفید کلسیم در لایه معدن مشغول بودند. بعضی
برای برداشتن نمونه آخره می خواستند. بعضی نیز حس
برای خود را صحنه امتحان کارشان به کار گرفته بودند
تا مشاهده کار خوبی باشند. بعد از این که بازدید بچه ها از
معدن به تمام رسیدیم بچه ها در گوشه ای خارج از معدن
بر روی سنگ های رسوبی نشستیم. از یکی از آن ها
پرسیدیم بچه ها با توجه به مقابل درسی قبلی که خوانده اند
حدس می کنید این سنگ ها از چه نوعی هستند؟ جواب
درست را از آن ها شنیدیم که دقیقاً اشاره کردند. رسوبی از
نوع گچگونو می باشد سنگی، در ادامه به سئالات مختلف
دانش آموزان در ارتباط با نحوه ی تشکیل، عیار، سختی و
مراحل این فرایند، تشکیل و همچنین نوع سب و همی
مستفاد در گذشته با توجه به شواهد، امروز به سئالات

تدریس می کردم. اما در غیاب و هنگام ارزشیابی مشاهده
می کردم که باز خورد، چندان مناسب نبوده و یادگیری دانش
آموزان به خوبی صورت نگرفته است. سایر این در سال
تحصیلی جاری تصمیم گرفتم که دانش آموزان را از یک
بازدید علمی به دیدن معدن زغال سنگ اولاد فاده واقع در
نیمت و چهار کیلومتری شمال شهر محل سکونت
گوهشت لیمستان ببرم و در آنجا بحث مورد نظر را به
شیوه ی جدید تدریس کنم. بنابر این در یکی از روزها با
همراهی هایی که از قبل با مجوز مدرسه، اداره و نیز اولیای
دانش آموزان صورت گرفته بود، دانش آموزان را در مدرسه
به گروه های چهار یا پنج نفری گروه بندی کردم. هر گروه
را به اسم یکی از دانشمندان ایرانی نام گذاری کردم. برای
افراد هر گروه یک شماره در نظم گرفته. هر گروه می باید
و مسائل لازم از قبیل چراغ قوه، و مسائل یادداشت، کفش و
لباس ورزشی برای راحتی در طول راهپیمایی و... را آماده
کند و همراه داشته باشند. دانش آموزان با وسایل خود در
صفت های منظم قرار گرفتند و سوار ماشین شونده پس از
پیمودن حدود بیست و چهار کیلومتر همگی می که تقریباً به
دامنه ی گوه رسیدیم از ماشین پیاده شدیم، دیدم که با انرژی
مهارت های آن ها و اشتیاقشان به گوه پیمایی برای رسیدن به
معدن زغال سنگ جایی برای صحبت کردن در باره ی
نحوه ی تشکیل زغال سنگ و موارد استفاده از آن وجود
ندارد. روی همین اصل نقشی خود را به فرصت دیگری
شاید بعد از بازدید بچه ها از معدن مذکور می توانم بگویم
گوهر پیمایی بچه ها در گروه های مربوطه با اشتیاق ادامه داشت
و بعد از حدود بیست دقیقه راهپیمایی همگی می که به مدخل

در دهکده‌ی جهانی، دانش آموز و معلم در تعاملی متقابل از همدیگر می‌آموزند و ممکن است دانش آموز در زمینه‌ی یک مطلب خاص به منابعی دسترسی داشته باشد که این منابع دور از دسترس معلم باشند یا حداقل دسترسی به آن در مواردی برای معلم مشکل باشد

همدیگر می‌آموزند و ممکن است دانش آموز در زمینه‌ی یک مطلب خاص به منابعی دسترسی داشته باشد که این منابع دور از دسترس معلم باشند یا حداقل دسترسی به آن در مواردی برای معلم مشکل باشد. پس چه خوب است که معلم در حین آموزش گاهی به دانش آموز بگوید بچه‌ها بیاید تا با هم فلان مطلب را یاد بگیریم یا در مورد فلان مطلب به تحقیق بپردازیم و در این راه فقط راهنمای آنان باشد. به قول یکی از دانشمندان غربی که می‌گوید اگر می‌خواهید توان افراد اطراف خود را دریابید به آنان نگویید که این کار را این گونه انجام بدهید بلکه بگویید بیستم این کار را چگونه انجام می‌دهی؟ و سپس صبر کنید تا از توانایی‌های آن‌ها در آن باره متعجب شوید.

محدودیت‌های این روش:

۱. در اجرای این روش امکان پراکندگی فکری در دانش آموزان بسیار است، زیرا فعالیت‌های علمی زیادی به‌طور هم‌زمان اتفاق می‌افتد.
۲. توفیق در این روش مستلزم یک برنامه‌ریزی مؤثر و دقیق است.
۳. گاه این روش به سبب تدارک وسایل و ابزارها ممکن است پرهزینه شود.
۴. گاهی ممکن است برخی از والدین دانش آموزان گردش‌های علمی را نوعی اتلاف وقت تلقی کنند.
۵. لازم است معلم از تجربه و آگاهی زیادی برخوردار باشد تا بتواند جواب‌گوی سؤالات بیشمار دانش آموزان باشد.

بیشمار دیگری در این رابطه پاسخ دادم. من که به خیال خودم هنوز داشتم مراحل ایجاد انگیزه برای شروع درس تازه را طی می‌کردم لحظه‌ای به خود آمدم و دیدم بیش‌تر مطالب درس مورد نظر را که در ارتباط با زغال سنگ، نحوه‌ی مراحل تشکیل و کاربردهای آن بود ضمن پاسخ‌گویی به سؤالات تک‌تک دانش آموزانم که سرپا گوش شده بودند، به آن‌ها گفته‌ام. به آن‌ها مشتاقانه می‌پرسیدند و یادداشت می‌کردند (و مانند گذشته انرژی شیطنت و شلوغی را نیز نداشتند) در واقع تدریس من به روش پرسش و پاسخ و مشاهده‌ی عینی صورت گرفته بود. این حا بود که برای ارزش‌یابی، سؤالاتی در زمینه‌ی درس جاری پرسیدم. هنگامی که جواب‌های کامل و درست و نه جواب‌های کلیشه‌ای و حفظی را دریافت کردم عملاً تفاوت تدریس به روش سنتی و روش تدریس نوین را حس کردم و در شادمانی شاگردانم در یک روز فراموش‌نشده‌ی شریک شدم و به عنوان تکلیف به آنان سفارش کردم که درباره‌ی زغال سنگ، چگونگی تشکیل آن و مکان‌های منابع زغال سنگ ایران تحقیق کنند و پس از یک هفته در کلاس ارائه دهند. وقتی تحقیق‌های دانش آموزان را بررسی می‌کردم، می‌دیدم که بعضی دانش آموزان علاوه بر کتب علمی از اینترنت هم استفاده و مطالب بسیار جالبی را گردآوری کرده‌اند. این نکته برایم تداعی شد که در عصر حاضر معلم دیگر مسع یا دایرةالمعارفی نیست که تمام پاسخ‌های دانش آموز را از حفظ بیان کند و تنها کلید حل مشکلاتشان باشد بلکه در دهکده‌ی جهانی، دانش آموز و معلم در تعاملی متقابل از

زیرنویس

۱. دبیر شهرستان کوهدشت

۲. فردریک، آنتونی - آسیموف، ایزاک، راهنمای پروژهای علمی - علی‌رضا نوکلی، تهران: انتشارات مدرسه، ۱۳۷۳.

۳. چراغ‌کاری‌بندی، چراغی است که دارای یک مخزن آب و یک قطعه سنگ کاربید کلیم است که در اثر واکنش با آب، گاز استیلن ایجاد می‌شود که با روشن کردن آن به تولید نور می‌پردازد از این نور در روشنائی داخل تونل‌ها استفاده می‌کنند.

در کتاب فارسی پایه‌ی دوم راهنمایی تحصیلی، درسی به نام «هفت خان» وجود دارد. شاید شنیده باشید که هرگاه کسی کار بسیار دشواری را با موفقیت انجام دهد، می‌گویند از هفت خان گذشته است. هفت خان چیست؟ کیاووس، شاه ایران، به قصد تصرف سرزمین مازندران راهی آن جامی شود. ولی در جنگال دیو سیمند اسیر می‌گردد. رستم، پهلوان ایرانی، برای نجات کیاووس راهی مازندران می‌شود. هفت خان نام هفت مرحله، نبردهای رستم با نیروهای اهریمنی برای پیروزی بر دشمن است.

خان اول: رستم در راه به دشمنی پناه می‌رسد. گوری شکاری زانو آتش برپا می‌کند و بخورد. چون سیر شده، خوابید. به‌زاری که او در آن خفته بود، رختش را آن جامی چریده، لثیبه‌ی شیرین خط‌ک بود. کمی بعد شیر چشمگیر به‌اشپاله برگشته و بر رخت حمله آورد. رخت به شیر امان نداد و با دوی بر سرش کوفت و دندان‌های تیزش پشت شیر را زخم زد. شیر کشته شد و بر خاک افتاد. رستم که از هیاهوی آن‌ها از خواب بیدار شده بود، به زدن آتی رخت! اجرا پیوندها شیر کلاه‌پوش شدی! اگر این شیر تو را می‌کشید، من چگونه می‌توانم مازندران می‌رفتم! و روز

بعد رستم زین بر اسب نهاد و دوباره بر رخت می‌زد. خان دوم: رستم در پابانی خشک و بی‌آب و علف راه می‌پیمود. گرما بیدار می‌کرد. تشنگی و گرما او را رخت را می‌تابانده بود. رستم در سراسر راه گرسنگی دست و پا می‌زد. احساس کرد جسوری بر کنار او گذشته است. خواب می‌شد بود که برای نوشیدن آب به چشمه‌ی ماری می‌رفت. رستم سرش را بی‌میش نهاد. سر انجام چشمه‌ی آبی آشکار شد. رستم خنجر آشکار کرد و خود و رخت را اسیر آب نمود. گوری را آشکار کرده و برپا نمود و خورد.

آماده‌ی خوابیدن شد و به رخت گفت: «ای گریه‌شکن! آهنگ حالت را شنیده‌ام. مرا بیدار کن.» رستم به خواب رفت. خان سوم: پاسبانی از شنبه گذشته بود. از دهانی هولناک به سوی چشمه آمد و از دهان رخت و رستم عصبانی شد و تصمیم گرفت استدلال را با رخت درآورد. رختی که احساس خطر می‌کرد، سم بر زمین می‌کوفت. رستم را بیدار کند. رستم بیدار شد. ولی از دهان خود رخت را بیرون کشید. رستم دوباره به خواب رفت. از دهان رخت تاریکی بیرون آمد و رخت با قهر بات‌سم خنجر را به این سو و آن سو پرتاب

هفت خان رستم

گردآورنده: فاطمه محمدرضایی*

می کرد تا رستم را بیدار کند. رستم بیدار شد. چشم به تاریکی دوخت. جز سیاهی چیزی ندید. به رخس گفت: «اگر دوباره مرا بیدار کنی با این شمشیر مرا از تنت جدا می کنم» و برای بار سوم خوابید. از دهان خروشید و از تاریکی بیرون آمد. رخس که دید خطر هر لحظه نزدیک تر می شود، تاب نیاورد و گریخته تر از پیش سم بر زمین کوبید. رستم بیدار شد و از دهان را دید. بی درنگ به ازدها حمله کرد و رخس نیز به کمک او آمد و پشت ازدها را با دندان پاره کرد. رستم سر ازدها را از تن جدا کرد و دریایی از خون بر زمین جاری شد.

خان چهارم: رستم به مرزهای سرسبز مازندران گام می نهاد. ناگهان در کنار چشمه سازی زلال، خوانی گسترده دید با انواع خوراکی ها. رخس را رها کرد تا ببرد و بر سر سفره نشست. ناگهان زنی زیبا پدیدار شد و از رستم تقاضای غذا نمود. رستم گفت: خداوند، این زن کیست؟ چرا در این بیابان خوانی گسترده ای؟ همین که رستم نام خدا را بر زبان آورد، ناگهان جادوی آن غریبه باطل شد و به شکل عجوزه ای زشت درآمد و پاه فرار گذاشت. رستم از ترس این که مباد این زن جادوی دیگری در کار کند، شمشیر کشید و آن زن را به دو نیمه کرد و بدین سان از خان چهارم هم بیرون آمد.

خان پنجم: پهلوان همراه با رخس از میان تپه ها و جویبارهای گذشت. ناگهان به منظری بسیار زیبایی رسید. احساس آرامش کرد و در همان جا خوابید. طولی نکشید که دشتبان آن مرغزار، خشمگین به سوی رستم آمد و با فریاد، چوب دستی اش را به پای رستم زد و پرسید که او کیست. رستم حرفی نزد. فقط از جای برخاست و دو گوش آن مرد گستاخ را کند و به گوشه ای پرتاب کرد. دشتبان با ناله با به فرار گذاشت. در آن دشت پهلوانی

می زیست که اولاد نام داشت. وقتی که اولاد وضع دشتبان را دید، عصبانی شد و همراه یارانش به طرف چشمه رفت. رستم آماده ی نبرد شد و چند تن از یاران اولاد را کشت. اولاد و یارانش پاه فرار گذاشتند. رستم کمند انداخت و اولاد را گرفت. رستم می تاخت و اولاد پیاده در رکاب او می دوید. پهلوان از اولاد خواست که او را به نهانگاه دیو سپید و زندان کاووس راهنمایی کند، در عوض او هم تاج و تخت مازندران را به اولاد ببخشد. اولاد گفت: «راه رسیدن به زندان کاووس بسیار پر خطر است پهلوان، باید از میان دره ای که ۱۲ هزار دیو از آن پاس داری می کنند بگذرد. بعد از آن دشتی است پر از خار و سنگ و بعد از آن هم رودی که پهنای آن بیش از دو فرسنگ است و دیوان بسیاری از آن پاس داری می کنند. بعد از آن ۳۰۰ فرسنگ تا مازندران است که باید پیاده طی شود و در آن شهر هزاران سوار دلاور با هزاران قیل جنگی از کاخ شاه محافظت می کنند.» بعد از شنیدن این حرف ها، رستم اولاد را به درخت بست و همراه رخس راهی مازندران شد.

خان ششم: رستم به دروازه ی مازندران رسید که ارژنگ دیو با سپاهانش نگهبان آن بودند. در مقابل دروازه فریادی کشید و قیل آن که ارژنگ بتواند آماده ی دفاع شود، سر او را از تن جدا کرد و در میان سپاهانش انداخت. سپاهیان پاه فرار گذاشتند. رستم دیگر به تعقیب آن ها نپرداخت و نزد اولاد برگشت و او را از درخت باز کرد. و از اولاد راه زندان کاووس را پرسید. رستم می تاخت و اولاد در پس او می دوید. از میان یشه ها و مستغلاخ ها و مرداب ها گذشتند، تا به زندان کاووس رسیدند. رستم کاووس را در بر گرفت و از ناراحتی او که با افسون دیو سپید کور شده بود، پرسش هایی کرد. کاووس گفت: «یزشکی دانا به من گفته است که اگر خون

دیو سپید را در چشم بچکانید بینا می شوید. ای تهمتن رهایی و بینایی ما در گرو کشتن دیو سپید است.» رستم تصمیم گرفت به جنگ دیو سپید برود. بر رخس نشست و بر آن هی زد.

خان هفتم: غار دیو سپید در پشت هفت کوه بود که در پستی و بلندی های آن دیوان بسیاری نگهبانی می دادند. رستم چون به نزدیک غار رسید، فریاد زد: «من تهمتن، رستم دستان هستم.» نگهبانان از خواب پریدند و آماده ی دفاع شدند. رستم سرهای بسیاری از آن ها را از تن جدا کرد و بقیه فرار کردند. سپس داخل غار رفت و دیوی زرد روی و سپیدموی را خفته دید. بلافاصله حمله کرد و با شمشیر ران دیو جادوگر را قطع کرد. دیو جادوگر با رستم گلاویز شد و سر و گردن او را در جنگال خویش گرفت. خون تمام غار را فرا گرفته بود. سر انجام تهمتن به یاری خداوند، دیو سپید را از جای برکنده و محکم بر زمین کوبید. سپس با خنجر خود سینه ی دیو را شکافت و جگر او را بیرون آورد. خسته و خونین از غار بیرون آمد و همراه اولاد به زندان کاووس رفت و خون دیو را در چشم آن ها چکاند. آن ها دوباره بینایی خود را باز یافتند.

کاووس شاه پس از آن به جنگ شاه مازندران رفت. یک هفته ی تمام هر دو لشکر جنگیدند. رستم مأمور کشتن شاه مازندران شد. به سوی لشکر حمله کرد و تیزه ای به طرف او انداخت، ولی شاه جادوگر خود را به شکل تخته سنگی درآورد. رستم پیکر سنگ شده ی شاه را برداشت و همراه سپاهیان به خیمه و خرگاه بازگشتند و این پیروزی را جشن گرفتند. بعد از سپری شدن روزهای جشن، رستم شاد و پیروز از دربار کاووس بیرون آمد و پس از دریافت خلعت های گران بها، رو به سوی شهر و دیار خویش زابلستان نهاد.

زیرنویس
● دبیر شهرستان یافت

منابع

۱. محی، محمود. داستان باستان قصه های شاهنامه، چاپ هفتم، چاپ سعدی، تکنو تایپ، بهار ۱۳۷۶.
۲. فتاحی، حسین. شاهنامه ی فردوسی، تهران: قدیانی، ۱۳۷۱.

ارزیابی مطالعه

نوجوان خود باید تعیین کند که مطالعه‌ی آنال چگونه ارزیابی شود. در این ارتباط روش‌های مختلفی وجود دارد که این روش‌ها اصولاً باید به علاقه‌ی آنال به مطالعه پیوند نه‌آیند که مدعی ایجاد کنند. یک معلم کلاس اول راهنمایی تحقیقی از دانش آموزان خود خواست تا بعد از خواندن کتاب حیوانات وحشی که هشتاد و پنج الی شصت صفحه بود را به صورت ماکت در آورند و بعد در صورت

صحبت کنند. سه دانش آموز بر اساس مطالبی که مطالعه کرده بودند، ماکتی در سه گروه که معلم آنان را در نظر احی ماکت و اهتمامی کرد و یک طرح کلی بهم دادند. این روش اجازه می‌دهد که وقتی دانش آموزان طرحی را در عمل پیاده می‌کنند از خلاقیت خود بهره‌مند شوند. در روش دیگتر معلم از دانش آموزان خواست تا پس از مطالعه، تصویری ترسیم کنند که بیان‌کننده‌ی اصل موضوع باشد (انده

و نظر اصلی را عنوان کنند) و منابع میرزا را ببینند. در این جا ارزیابی این گونه است که دانش آموزان بتوانند ایده‌ها و نظریات جدیدی را ارائه دهند و خریات موضوع را بیان کنند. این روش نشان می‌دهد که دانش آموزان به نوجوانان مقابل به خود فهمیده‌اند و هنگامی که به ایده‌ها و نظریات جدیدی ارائه دهند درک مطلب آنان بالا رفته است. در جلسه‌ای که دانش آموزان کتاب‌های

دانش آموزان و

علاقه به مطالعه

ترجمه: فاطمه طاهری*

اتساره

علاقه یک نیروی فوی روانی برای مطالعه است. برای بالا بردن یادگیری به بالاترین حد در نوجوانان نیاز به برنامه‌ای است که آنان را علاقه‌مند به مطالعه نماید. برای این که توجه دانش آموزان این دوره به مطالعه جلب شود:

- باید در جست‌وجو و انتخاب مطالب خواندنی، مشارکت داشته باشند.
- مطالب خواندنی باید برای آنان قابل فهم باشد.
- ترتیب انتخاب کتاب‌ها باید با دانش آموزان و ظرفیت یادگیری دانش آموزان هماهنگ باشد.
- دانش آموزانی که یک کتاب را مطالعه کرده‌اند می‌توانند بارون سمبازی، موضوع کتاب را مورد بحث و گفت‌وگو قرار دهند که این امر موجب علاقه‌مندی بیش تر در آنان می‌شود.
- یک برنامه‌ی مطالعه‌ی مطلوب باید به سه نکته تاکید داشته باشد:

۱. شخص از مطالعه لذت نبرد؛
۲. پس از مطالعه از آن تقدیر و تعریف کند؛
۳. علاقه و اشتیاق خود را بسبب به کتاب مورد مطالعه ابراز دارد.

دستی و هنری خود را ارائه می دهند باید آن چه را از مطالب کتاب درک کرده اند در صحبت های خود یادآور شوند و به مسائل اصلی تأکید داشته باشند.

در این روش علاقه و هیجان دانش آموزان را در تمامی مراحل جست و جو، کشف، خلافت و ابتکار می توان مشاهده کرد. دانش آموزان کارهای هنری خود را در راهروها قرار می دهند و دانش آموزان دیگر تشویق می شوند که این گونه کارها را انجام دهند و این روش از یک کلاس به کلاس دیگر انتقال می یابد.

روش دیگر این که دانش آموزان مطالبی را که خوانده اند به صورت پانتومیم اجرا کنند. در این روش ابتدا چند هفته قبل از اجرا از یک Mime (فردی که پانتومیم را حرفه ای اجرا می کند) خواسته می شود تا به دانش آموزان اجرای پانتومیم را آموزش دهد. او نشان می دهد که روش پانتومیم برای به اجرا درآوردن مطالب کتاب چه قدر جالب است.

دانش آموزان پس از مطالعه ی کتاب طرح ریزی می کنند که چگونه مفهوم کتاب را از طریق پانتومیم به نمایش بگذارند. این پانتومیم با توجه به سه معیار ارزیابی می شود:

۱. تلاش دانش آموزان؛
۲. رساندن مطلب؛
۳. نشاط آوری.

دانش آموزان دیگر باید با تماشای این پانتومیم متوجه موضوع و مطلب اصلی کتاب بشوند. در روش دیگر دانش آموزان کتاب را می خوانند و هر قسمت را یک گروه اجرا می کند و در آخر، کار خود را مورد نقد و بررسی قرار می دهد، به این ترتیب که یک فرم نظر سنجی به گروه داده می شود تا تلاش خود را ارزیابی کند.

دانش آموزان دوره ی راهنمایی هنگامی که برنامه ریزی مطالعه را پی گیری می کنند، علاقه مند می شوند که مسئولیت بیش تری را بپذیرند.

یکی از جالب ترین روش هایی که معلمان دوره ی راهنمایی انتخاب می کنند این است که: دانش آموزان را به گروه های ۴ یا ۵ نفره تقسیم می کنند. هر گروه به نوبت چند خط از کتاب را بلند می خوانند. در این فاصله تمام گروه فرصت دارند عقاید و نظریات خود را ابراز کنند. هیچ کس در این روش کنار گذاشته نمی شود، بلکه همه فعالند.

دانش آموزان خیلی علاقه مندند در این جلسات درباره ی عقاید خود صحبت کنند و چون گروه کوچکی هستند فرصت برای بحث و گفت و گو بسیار است. کیفیت این جلسات براساس استانداردهایی توسط معلم بررسی می شود.

روش های مختلفی در این ارتباط وجود دارد که آن ها را ذکر می کنیم:

۱. معلم از دانش آموزان می خواهد یک نامه برای نویسنده ی کتاب بنویسد و از آنان می خواهد تا میزان علاقه ی خود را نسبت به موضوع کتاب، در نامه ذکر کنند.

۲. از دانش آموزان خواسته می شود مطالب کتاب را به سلیقه ی خود تغییر دهند.

۳. در رابطه با مطالب کتاب کنفرانس دهند یا سخن رانی کنند.

۴. کتاب را به صورت فهرست بندی خلاصه کنند.

۵. کتاب را به صورت دکلمه اجرا کنند.

۶. کتاب های دیگری از همان نویسنده یا همان موضوع را مطالعه کنند.

۷. با دانش آموزی که نقش

نویسنده را ایفا می کند، مصاحبه کنند.

۸. روزنامه دیواری یا خبرنامه تهیه کنند (bookmark) و یا خلاصه ای از کتاب را روی یک کارت بنویسند.

۹. براساس یک سری معیارها که معلم مشخص می کند دانش آموزان مطالب کتاب را ارزیابی کنند (درجه بندی کنند).

۱۰. خلاصه نویسی کنند.

۱۱. نقشه ای بکشند و روی آن نکات مهم را تأکید نمایند.

۱۲. از مطالب خوانده شده سؤال طرح کنند.

۱۳. مقایسه کردن دو کتاب براساس سبک، هدف و علاقه.

برای ارزش یابی دانش آموزان، هر روشی که استفاده می شود باید به صورت تشویقی باشد نه این که برای آنان مانعی ایجاد کند و سبب ناامیدی ایشان شود، بلکه هر ارزش یابی باید سبب خودشناسی دانش آموزان شود. دانش آموزان احتیاج دارند که یاد بگیرند: چگونه خودشان را بشناسند و با ویژگی های فردی خود آشنا شوند.

نتیجه گیری

✓ برنامه ریزی برای کتاب خوانی باید دارای هدف های کیفی باشد.

✓ هنگامی که دانش آموزان با سلیقه ی خود کتاب مورد مطالعه را انتخاب می کنند، سبب علاقه مندی بیش تر در آنان می شود.

✓ روش های ارزش یابی دانش آموزان این مقطع باید ذاتاً مشوق آنان در امر مطالعه باشد.

✓ این ذوق و علاقه مندی در آنان به گونه ای باید باشد که پایدار و همیشگی باشد.

زیرنویس

• دبیر شهرستان تهران

منبع

ادبگر، مارلو (Marlow Ediger). دانش آموزان مدارس راهنمایی و علاقه به خواندن، آموزش و پرورش ایالت متحده ی آمریکا، دفتر آموزش و تحقیقات و توسعه.

تقویم در ایران

اشاره

در تاریخ زندگی بشر وقایع کوچک و بزرگ متعددی روی داده و روح حوادث داده، لیکن برخی از اتفاقات، حوادث آن قدر حساس و تأثیرگذار هستند که ذهن مردم و حافظه‌ی تاریخ را زایل نمی‌شوند و مسیبه‌سببه انتقال می‌یابند. از این رو امروز و وقایع دیگر از نظر زمانی می‌تواند نسبت به آن نقاط عطف در خط زمان سجده شود و مبدأ تاریخ شکل بگیرد.

مبدأ تقویم

مبدأ هر تقویمی تاریخ حادث مهمی مشخص می‌شود که به آن رخداد، مبدأ تقویم یا مبدأ زمان می‌گویند. رخدادهایی مانند خورشیدگرفتگی، پیدایش یک ستاره‌ی دنباله‌دار، تولد، معشایا هجرت پیامبران، پیروزی در یک جنگ، شروع سلطنت یک سلسله یا حوادث طبیعی مانند زلزله، طوفان و آتش‌فشان از آن جمله‌اند. مبدأ معاشه‌ی زمان در تقویم‌های هجری، هجرت پیامبر اسلام (ص) و در تقویم میلادی، میلاد حضرت مسیح (ع) است.

تقویم جلالی

تقویم جلالی برای ثابت نگه‌داشتن زمان نوروز تنظیم شد. در سال ۴۶۷ هـ. ق نوروز در چهاردهم اسفندماه منظم شد. سلطان جلال‌الدین ملک‌شده از متحدان خواست تا روشی بپایند که نوروز در همان هنگام ثابت بماند و در طول فصل‌ها تغییر نکند. در سال‌های ۴۶۸-۴۷۱ هـ. ق تقویم جلالی پایه‌گذاری شد. تقویم جلالی شامل ۱۲ ماه ۳۰ شبانه‌روزی است تا نام‌های جدید ماه نو و یا نوروز، نورین، گرم‌افرا، روزن‌افزون، جهانباب، جهان‌آزای، مهرگان، حیران، میرماافرا، شب‌افزون، آتش‌افزون و سال‌افزون. ۵۹ روز اضافی آخر سال را به منتهای آخرین ماه می‌افزودند. هر یک از روزهای ماه نیز نام به‌خصوصی داشت. گفته می‌شود تقویم جلالی را اگر و همی از ریاضی‌دانان و محاسبان به سرپرستی حکیم عیام پشاورزی پایه‌گذاری کردند.

تقویم رسمی ایران

تقویم هجری شمسی، تقویم رسمی ایران است و مبدأ آن هجرت پیغمبر اسلام (ص) از مکه به مدینه است. این تقویم بر اساس تقویم جلالی تنظیم شده است. مجلس شورای ملی در سال ۱۲۸۹ هـ. ش این تقویم را به عنوان تقویم رسمی ایران پذیرفت و از ۱۱ فروردین سال ۱۳۰۴ هـ. ش به اجرا درآمد. از سال ۱۳۰۴ هـ. ش نام ماه‌های تقویم هجری شمسی به ماه‌های فروردین، اردیبهشت، خرداد، تیر، مرداد، شهریور، مهر، آبان، آذر، دی، بهمن و اسفند تغییر یافت. نام این ماه‌ها ریشه‌ی اوستایی دارند.

تقسیم بندی زمان

در تقویم های رایج کوچک ترین واحد زمان شبانه روز است. واحد زمانی مشخص دیگر ماه قمری است. انسان ها از زمان های گذشته شاهد بودند که شکل ماه هر شب تغییر می کند و دریافتند که فاصله ی زمانی دو شکل یکسان ماه تقریباً $29\frac{5}{8}$ شبانه روز است. این مدت زمان را یک ماه قمری نامیدند. واحد بزرگ تری که برای سنجش زمان به کار می رود، سال است. گاه شماری سال، بر این اساس محاسبه می شود: سال خورشیدی بر اساس گردش زمین به دور خورشید و سال قمری بر اساس گردش ماه به دور زمین در نظر گرفته می شود.

سال خورشیدی

سال خورشیدی برابر با مدت زمانی است که زمین یک بار به دور خورشید می گردد. انسان ها از گذشته، در مشاهدات ظاهری خود دریافتند که هنگام ظهر خورشید در بالاترین نقطه ی مسیر خود در آسمان دیده می شود و طول سایه ی اجسام به کم ترین مقدار خود در روز می رسد. سپس متوجه شدند که طول سایه نیز در هنگام ظهر و در یک مکان معین هر روز تغییر می کند و بعد از $365\frac{1}{4}$ شبانه روز دوباره به کم ترین مقدار خود می رسد. آن ها این فاصله ی زمانی را سال خورشیدی یا سال شمسی نامیدند. سال خورشیدی به ۱۲ ماه نیز تقسیم می شود.

سال قمری

سال قمری، بر مبنای ماه قمری تعریف می شود. در هر سال خورشیدی، حدود ۱۲ ماه قمری وجود دارد. بر این اساس ۱۲ ماه قمری را یک سال قمری نامیدند. یک سال قمری حدود ۳۵۴ روز است و تقریباً ۱۱ روز کم تر از سال خورشیدی است. بنابراین آغاز سال قمری نسبت به سال خورشیدی همواره در حال تغییر است. مثلاً اول فروردین، آغاز سال خورشیدی در ایران همیشه نخستین روز فصل بهار و یا اول ژانویه، آغاز سال میلادی (سال خورشیدی مسیحیان)، همیشه در زمستان یعنی یازدهم دی ماه است. اما اول ماه محرم، که آغاز سال قمری مسلمانان است، مصادفاً با یک روز معین از یک فصل نیست و نسبت به آغاز هر فصل سال، تغییر می کند. به این ترتیب بعد از ۳۳ سال، تقویم قمری حدود یک سال از تقویم شمسی جلو می افتد. تقویمی را که بر اساس سال خورشیدی تنظیم شود تقویم خورشیدی یا تقویم شمسی، و تقویمی را که بر اساس سال قمری تنظیم شود تقویم قمری می نامند. هفته از دیگر واحدهای زمان است که در تقویم به کار می رود. این واحد برخلاف ماه و سال از رویدادهای منظم تکرار شونده گرفته نشده است بلکه قراردادی است و ریشه در اسطوره ها دارد. در برخی اسطوره ها عدد هفت، عدد مقدس است. در گذشته برخی مردمان، هفت جسم آسمانی، یعنی خورشید، ماه و سیاره های عطارد، زهره، مریخ، مشتری و زحل را که با چشم قابل دیدن بودند، مقدس می شمردند. به همین سبب روزهای هفته را به نام این اجسام آسمانی نامیدند. هنوز هم در بعضی از زبان های اروپایی روزها را به همین نام ها می خوانند، مثلاً Sunday (یکشنبه) از دو واژه ی خورشید (sun) و روز (day) و Monday (دوشنبه) از دو واژه ی ماه (moon) و روز (day) گرفته شده است.

زیر نویس

• دبیر شهر سنای اراک

منبع

میرهادی (خمارلو)، نوزاد و گرگین، ایران. فرهنگنامه ی کودکان و نوجوانان، جلد نهم، چاپ اول، تهران: نشر فرهنگنامه، ۱۳۸۳.

مطالعه‌ی کارآمد

گردآورنده: فاطمه صغری کتالقی*

اشاره

بازها شنیده‌ایم که دانش‌آموزی می‌گوید: «دیگر حوصله‌ی خواندن این کتاب را ندارم». آن‌قدر از این کتاب خسته شده‌ام که قابل گفتن نیست». «هر چه قدر می‌خوانم مثل این که کم‌تر یاد می‌گیرم». «۱۰۰ بار خواندم و تکرار کردم ولی باز هم یاد نگرفتم». به راستی مشکل چیست؟ آیا برای یادگیری درس باید ۱۰۰ بار کتاب را خواند؟ آیا باید دروس خود را پشت سر هم مرور کرد؟ و آب باید ده‌ها بار درس را تکرار کرد تا یاد گرفت؟ به طور مطمئن اگر چنین باشد، مطالعه‌ی کاری سخت و طاقت‌فرسا است. اما واقعیت آن است که این گروه از فراگیرندگان روش صحیح مطالعه را نمی‌دانند و متأسفانه در مدرسه هم چیزی درباره‌ی چگونه درس خواندن نمی‌آموزند. یادگیری و مطالعه، رابطه‌ای ننگ‌ناک و مستقیم با یکدیگر دارند، تا جایی که می‌توان این دورال لازم و ملزوم یکدیگر دانست. برای این که میزان یادگیری افزایش یابد باید قبل از هر چیز مطالعه‌ای فعال و پویا داشت.

مطالعه‌ی هدفمند

در این جابه ذکر پیشنهادها و توصیه‌هایی می‌پردازیم که رعایت آن‌ها در هنگام مطالعه و تقریباً برای همه‌ی افراد مفید و ضروری به نظر می‌رسد.

۱. هدف: قبل از شروع مطالعه، حتماً هدف را مشخص کنید. هدف از مطالعه، می‌تواند شامل نداشتن بردن از یک دامت، فهمیدن یک مطلب یا آمادگی برای امتحان و... باشد.

۲. اعتماد: اعتماد به خود و اعتماد به توانایی، موفقیت و کامروایی را به ارمغان می‌آورد. به خود اعتماد کنید و معتقد باشید که قادر به انجام هر کاری هستید.

۳. برنامه‌ریزی: برای کارهای روزمره و مطالعه‌ی خود برنامه داشته باشید. برنامه‌ریزی، همت و پشتکار

پله‌های موفقیت را تشکیل می‌دهند. طبق برنامه عمل کنید و از این که بتوانستید کل برنامه را در مدت مقرر تمام کنید، مایوس نشوید.

۴. علاقه: اگر مطالب را برای فهمیدن یا برای یک هدف مشخص یا علاقه بخوانید، آن‌ها را بهتر درک می‌کنید و بیش‌تر به خاطر می‌سپارید.

۵. تمرکز حواس: برای به خاطر سپردن یا به یاد آوردن هر مطلب باید تمرکز حواس داشته باشید. به عبارت دیگر، در حالی که حواس شما به چیز دیگری است، حافظه نمی‌تواند مطلبی را به خاطر بسپارد یا به یاد آورد.

۶. فهمیدن مطالب: تا جایی که ممکن است سعی کنید مطالب را بفهمید. و به خاطر بسپارید: ربراً مطالبی که فطرتی وار حفظ شده‌اند، خیلی زود فراموش می‌شوند.

۷. فعال بودن: هنگام مطالعه باید فعال بود. یادداشت برداری، طبقه‌بندی و سازمان دادن، برجسته و باز کردن نکات مهم مطالب مورد نظر، به زبان خود تکرار کردن مطالب و... از جمله فواید هستند که انسان را هنگام مطالعه فعال نگه می‌دارند.

۸. استراحت پس از مطالعه‌ی علمی: میزان استراحت دادن مطالب و فراموشی حافظه در خواب به مراتب کم‌تر از بیداری است. بنابراین بعد از آموختن یک مطلب علمی و مشکل (به خصوص قبل از امتحان) مدتی استراحت مطلق داشته باشید.

۹. مکان مطالعه: استفاده از یک مکان مشخص و آرام برای مطالعه به تمرکز حواس کمک می‌کند. بهتر است در محل مشخصی مطالعه کنید و مکان مطالعه خود را تغییر ندهید.

۱۰. یادداشت برداری و خلاصه‌نویسی: یادداشت برداری و خلاصه‌نویسی می‌تواند مطالعه را آسان

دفتر انتشارات کمک آموزشی

آشنایی با مجله های رشد

مجله های رشد توسط دفتر انتشارات کمک آموزشی سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی وابسته به وزارت آموزش و پرورش تهیه و منتشر می شوند:

مجلات دانش آموزی (به صورت ماهنامه و ۸ شماره در هر سال تحصیلی منتشر می شوند)

- **رشد کودک** (برای دانش آموزان آمادگی و پایه ی اول دوره ی ابتدایی)
- **رشد نوآموز** (برای دانش آموزان پایه های دوم و سوم دوره ی ابتدایی)
- **رشد دانش آموز** (برای دانش آموزان پایه های چهارم و پنجم دوره ی ابتدایی)
- **رشد نوجوان** (برای دانش آموزان دوره ی راهنمایی تحصیلی)
- **رشد جوان** (برای دانش آموزان دوره ی متوسطه)

مجلات عمومی (به صورت ماهنامه و ۸ شماره در هر سال تحصیلی منتشر می شوند)

- **رشد آموزش ابتدایی**، **رشد آموزش راهنمایی تحصیلی**، **رشد تکنولوژی آموزشی**، **رشد مدرسه فردا**، **رشد مدیریت مدرسه**، **رشد معلم (دو هفته نامه)**

مجلات تخصصی (به صورت فصلنامه و ۴ شماره در سال منتشر می شوند)

- **رشد برهان راهنمایی** (مجله ریاضی برای دانش آموزان دوره ی راهنمایی تحصیلی)، **رشد برهان متوسطه** (مجله ریاضی برای دانش آموزان دوره ی متوسطه)، **رشد آموزش قرآن**، **رشد آموزش معارف اسلامی**، **رشد آموزش زبان و ادب فارسی**، **رشد آموزش هنر**، **رشد مشاور مدرسه**، **رشد آموزش تربیت بدنی**، **رشد آموزش علوم اجتماعی**، **رشد آموزش تاریخ**، **رشد آموزش جغرافیا**، **رشد آموزش زبان**، **رشد آموزش ریاضی**، **رشد آموزش فیزیک**، **رشد آموزش شیمی**، **رشد آموزش زیست شناسی**، **رشد آموزش زمین شناسی**، **رشد آموزش فنی و حرفه ای**

مجلات رشد عمومی و تخصصی برای آموزگاران، معلمان، مدیران و کادر اجرایی مدارس، دانشجویان مراکز تربیت معلم و رشته های دبیری دانشگاه ها و کارشناسان تعلیم و تربیت تهیه و منتشر می شوند.

- نشانی: تهران، خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش - پلاک ۲۶۸ - دفتر انتشارات کمک آموزشی
- تلفن و نمابر ۸۸۸۳۹۱۸۶

نیاز به اندیشه و تفکر بیش تری دارند یا باید آن ها را حفظ کنند، راحت تر به خاطر بسیارید.

۱۱. برقراری پیوند بین مطالب آموخته شده: بین مطالب جدیدی که می خواهید یاد بگیرید و مطالبی که قبلاً یاد گرفته اید، پیوند برقرار کنید.

۱۲. تصویرسازی ذهنی و تجسم عینی: هنگام مطالعه برای یادگیری مطالب از تصویرسازی ذهنی و تجسم عینی استفاده کنید. این تصاویر در یازبایی و به خاطر آوردن مطالب نقش به سزایی دارند.

توصیه های کلی در ایجاد انگیزه

الف) سلامت و آرامش ذهنی و عاطفی: تلاش کنید که در آرامش فکری هرچه بیش تر به مطالعه بپردازید و در پی ایجاد آرامش فکری و بهداشت روانی باشید.

ب) پرهیز از هم نشینی با افراد مایوس و بی هدف: از هم نشینی و تعامل با افراد مایوس و بی هدف جداً پرهیزید. چرا که آنان انگیزه ی مطالعه را در شما کاهش می دهند یا از بین می برند.

ج) تغذیه ی مناسب اعم از غذا و اکسیژن: ذهن آدمی هم چون دیگر اعضای بدن برای فعالیت های روزانه ی خود به مواد غذایی و اکسیژن کافی نیازمند است. تغذیه ی مناسب باید انرژی مورد نیاز مغز را تأمین کند. هم چنین تغذیه ی مناسب یکی از مهم ترین عوامل مؤثر در افزایش کارایی حافظه است.

زیرنویس

• دبیر شهرستان اهر

منابع

۱. اسفندیاری مقدم، عبدالرضا - تردنان ترقی، راهکارهای نوین مطالعه، مشهد: نشر جلیل، ۱۳۷۸
۲. خیابانی، ناصر - روش های مطالعه و یادگیری (برای استفاده ی مشاوران، معلمان و دانش آموزان)، تهران: شلال، ۱۳۸۱

نامه های رسیده

تعداد نامه های رسیده در این شماره که ترا قبل شده است، امیدواریم روزی به روز حجم نامه ها افزوده شود.

۶ آقای مهدی مبینی، دانشجوی کارشناسی ارشد برنامه ریزی آموزشی دانشگاه علامه طباطبائی و آقای اصغر هاشمی، دبیر ریاضی سازمان آموزش و پرورش استان قم، مقاله ای با عنوان انگیزش در آموزش های ضمن خدمت تهیه کرده اند که به علت حجم بالای آن امکان چاپ در مجله را ندارد.

۷ خانم سیده فرحناز قاضی زاده، دبیر آموزش و پرورش شهرستان بابلسر، از طریق ایمیل مطلبی با عنوان اشتراک و نکاتی برای مطالعه و یادگیری بهتر ارسال کرده اند. هر چند حجم مطلب ایشان زیاد است اما سعی می کنیم راهی برای استفاده از آن پیدا کنیم.

۸ آقای سبحان یزدی حاجیلی دوجی از شهرستان گندکاووس از طریق ایمیل مطلبی با عنوان اشتراک و نکاتی برای مطالعه و یادگیری بهتر ارسال کرده اند. حجم مطلب ایشان زیاد است. در صورتی که امکان خلاصه کردن آن وجود داشته باشد به سویی از آن استفاده خواهیم کرد.

برندگان مسابقه ی سال تحصیلی ۸۷-۸۶

علیرضا رفیعی - فرخ کیما - زهرا شریعتمدار زواره
فاطمه ذاکری دلاور - مهین سزادعقانی - زهرا تنکابنی
مصطفی عطاءاللهی - جیران عزیزی - پریسا شیبانی
الهه احمدی - بهناز علمداری - خدیجه هاتفی
غلامرضا حسینی - سودابه امتوان - شهریار اله یاری
زهرا کوثری - فضیله شهریان - حسن احسانی - زهرا ستایش - لیلا خاتمی

• برای کسب اطلاعات پیش تر به سایت رشد www.roshdmag.ir مراجعه کنید.

شرایط:

۱. واریز مبلغ ۳۰/۱۰۰۰ ریال به ازای هر عنوان مجله درخواستی، به صورت علی الحساب به حساب شماره ی ۳۹۶۶۲۰۰۰ بانک تجارت شعبه سه راه آرمایش اسرجه حصارا کد ۳۹۵ در وجه شرکت افست
۲. ارسال اصل رسید بانکی به همراه برگ تکمیل شده اشتراک

نام مجله: _____
 نام و نام خانوادگی: _____
 تاریخ تولد: _____
 میزان تحصیلات: _____
 تلفن: _____
 نشانی کامل پستی: _____
 استان: _____ شهرستان: _____
 خیابان: _____
 پلاک: _____ کدپستی: _____

- مبلغ واریز شده: _____
- شماره و تاریخ رسید بانکی: _____
- آیا مایل به دریافت مجله درخواستی به صورت پست پیشواز هستید؟ ☐ بله ☐ خیر

امضا: _____

نشانی: تهران - صندوق پستی ۱۶۵۹۵/۱۱۱
 نشانی اینترنتی: www.roshdmag.ir
 پست الکترونیک: info@roshdmag.ir
 شماره مشترکین: ۷۷۳۳۶۶۵۶ - ۷۷۳۳۵۱۱۰
 پیام گیر مجلات رشد: ۸۸۸۳۹۲۳۲ - ۸۸۲۰۱۴۸۲

یادآوری:

- هزینه برگشت مجله در صورت خوانا و کامل نبودن نشانی، بر عهده مشترک است.
- مبنای شروع اشتراک مجله از زمان وصول برگ اشتراک می باشد.
- برای هر عنوان مجله برگ اشتراک جداگانه تکمیل و ارسال کنید (تصویر برگ اشتراک نیز مورد قبول است)

راهنمای نقشه

جریان های اقیانوسی:

جریان اصلی آب سرد

جریان اصلی آب گرم

جریان فرعی آب سرد

جریان فرعی آب گرم

